

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการใช้สารสนเทศเพื่อการบริหารงานคณะสงฆ์ จังหวัดนครปฐม ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาตาม “On User Studies and Information Needs (1981)” รวม ๔ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านวัตถุประสงค์ของการใช้ ๒) ด้านภาษาของการสื่อสารของสารสนเทศ ๓) ด้านประเภทของสารสนเทศ ๔) ด้านเครื่องมือที่ใช้ค้นหาสารสนเทศ ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำราทางวิชาการ รวมไปถึงงานวิจัยที่มีผู้ได้ดำเนินการจัดทำไว้ โดยมีประเด็นรายละเอียด ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับสารสนเทศเพื่อการบริหาร
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์
- ๒.๕ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครปฐม
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม ผู้วิจัยได้ประมวลมาจากแนวคิดของนักวิชาการ โดยจะนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวกับความหมาย แนวคิด และทฤษฎี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๑.๑ ความหมายของพฤติกรรม

จากการทบทวนความหมายของพฤติกรรม จากนักวิชาการทั้งของไทยและต่างประเทศ พบว่านักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

คำว่า พฤติกรรม ความหมายของพฤติกรรมว่า คือ การกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิด และความรู้สึกเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้า เช่น สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ การศึกษาควรมุ่งสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดย ลด ละ เลิกพฤติกรรมที่สร้างปัญหาให้สังคม^๑ ซึ่งโดยความเป็นจริง พฤติกรรม คือการแสดงออกและการเคลื่อนไหวทางกายและวาจา โดยสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมก็มีทั้งสิ่งแวดล้อมทางสังคมคือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๓๗.

และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือวัตถุเริ่มตั้งแต่ปัจจัยสี่ คือสิ่งบริโภคนและเครื่องใช้สอยต่าง ๆ จนกระทั่งถึงธรรมชาติแวดล้อมอย่างที่เราเรียกกันสมัยปัจจุบัน ตลอดจนการทำมาหากินเลี้ยงชีพ เราเคลื่อนไหวไปด้วยพฤติกรรมในเรื่องเหล่านี้^๒ ทั้งสองความหมายได้ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมในฐานะการกระทำหรือการแสดงออกต่อสิ่งเร้าซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การแสดงออกกับการกระทำของบุคคล ไม่เฉพาะแสดงปรากฏออกมาภายนอกเท่านั้น แต่รวมถึงสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคล สังเกตเห็นไม่ได้โดยตรง เช่นคุณค่า ที่เขายึดถือเป็นหลักในการประเมินสิ่งต่าง ๆ ทศนคติหรือเจตคติที่เขามีต่อสิ่งต่าง ๆ ความคิดเห็น ความเชื่อ รสนิยม และสภาพจิตใจ ซึ่งถือได้ว่าเป็นลักษณะของบุคลิกภาพของบุคคลที่กำหนดพฤติกรรม^๓

คำว่าพฤติกรรม คือกิจกรรมทุก ๆ ประเภทที่มนุษย์กระทำไม่ว่าสิ่งนั้นจะสังเกตได้หรือไม่ก็ตาม เช่น การทำงานของหัวใจ การทำงานของกล้ามเนื้อ การพูด การแสดงความสนใจ เป็นต้น^๔ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า พฤติกรรม ในทางจิตวิทยานั้น หมายถึงการกระทำอันเนื่องมาจากการกระตุ้นหรือการจูงใจจากสิ่งเร้าต่าง ๆ การกระทำหรือพฤติกรรมเหล่านั้นเกิดขึ้นหลังจากที่บุคคลได้ผ่านกระบวนการกลั่นกรอง ตกแต่งและตั้งใจที่จะทำให้เกิดขึ้น เพื่อให้บุคคลอื่นได้สัมผัสรับรู้ พฤติกรรมของบุคคลแม้จะกระทำด้วยสาเหตุจุดมุ่งหมายเดียวกันแต่จะมีลักษณะอาการแตกต่างกัน เมื่อบุคคลเวลา สถานที่ หรือสถานการณ์เปลี่ยนไปเนื่องจากการกระทำของบุคคลล้วนจะต้องผ่านกระบวนการคิดการตัดสินใจ อันประกอบไปด้วยอารมณ์ และความรู้สึกของผู้กระทำพฤติกรรมนั้น ๆ จึงทำให้พฤติกรรมของแต่ละคนมีความแตกต่างกัน หรือปรับเปลี่ยนไปตามเรื่องราวที่เกี่ยวข้องเสมอ ด้วยเหตุผลที่ว่าพฤติกรรมแต่ละครั้งเกิดจากกระบวนการ ซึ่งหากพิจารณาแยกกระบวนการออกเป็นส่วนๆ จะพบว่า ประกอบด้วย ๓ ส่วน^๕ คือ

- ๑) ส่วนการแสดงออกหรือกิริยาท่าทาง (Acting)
- ๒) ส่วนการคิดที่เกี่ยวข้องกับกิริยานั้น (Thinking)
- ๓) ส่วนความรู้สึกที่มีอยู่ในขณะนั้น (Feeling)

^๒ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **จิตวิทยาเพื่อการพัฒนาคนตามแนวทางธรรมชาติ**, (กรุงเทพมหานคร : มติชน, ๒๕๔๐), หน้า ๓.

^๓ ชูดา จิตพิทักษ์, **พฤติกรรมศาสตร์เบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร : สารมวลชน, ๒๕๓๕), หน้า ๒๕.

^๔ สมพร สุทัศนีย์, **มนุษย์สัมพันธ์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓), หน้า ๑๐.

^๕ สุรพล พะยอมแย้ม, **จิตวิทยาอุตสาหกรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๘-๑๙.

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า ทุก ๆ สิ่งที่คุณกระทำซึ่งสามารถสังเกตได้โดยตรง หรืออยู่ในกระบวนการทางจิตใจ ซึ่งได้แก่ ความคิด ความรู้สึก และแรงขับซึ่งเป็นประสบการณ์ของแต่ละบุคคลที่ไม่สามารถจะสังเกตได้โดยตรง^๖

สรุปได้ว่า พฤติกรรม คือ ความประพฤติของมนุษย์มีความหมายครอบคลุมการแสดงออกทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ ซึ่งถ้าเป็นการแสดงออกทางด้านร่างกาย ก็จะแสดงออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจน เช่น เดิน วิ่ง นอน หรือ กระโดด เป็นต้น แต่ถ้าเป็นการแสดงออกที่อยู่ในกระบวนการของจิตใจ ก็จะไม่แสดงออกมาให้เห็นอย่างชัดเจน ซบซ่อนอยู่ภายในจิตใจ เช่น ความคิด ความรู้สึก หรือแรงจูงใจ เป็นต้น เมื่อไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรงแล้ว ก็ต้องอาศัยการคาดเดา หรือสรุปเอาจากการกระทำต่าง ๆ ที่สามารถสังเกตเห็นได้

จากความหมายของพฤติกรรมที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดหลัก สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดหลักเกี่ยวกับความหมายของพฤติกรรม

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
ราชบัณฑิตยสถาน, (๒๕๔๒, หน้า ๓๗)	๑) การกระทำ
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๔๐, หน้า ๓) และ ชูดา จิตพิทักษ์, (๒๕๓๕, หน้า ๒๕)	๑) การแสดงออก ๒) การเคลื่อนไหวทางกายและวาจา
สมพร สุทัศน์ีย์, (๒๕๓๗, หน้า ๑๐) , สุรพล พะยอมรัมย์ Allen, R. and Santrock, J.W., (1993, p. 127)	๑) กิจกรรมที่มนุษย์กระทำ ๒) กระบวนการทางจิตใจ

^๖Allen, R. and Santrock, J.W., **Psychology: The Contexts of Behavior**. United State of America : Wm. C. Brown Communication, 1993, p. 127.

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม จากนักวิชาการทั้งของไทยและต่างประเทศ พบว่านักวิชาการได้ให้แนวคิดไว้หลากหลาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พฤติกรรม (Behavior) มีนักวิชาการกล่าวว่า การกระทำ การแสดงอาการของอินทรีย์ (Organism) ที่แสดงออกซึ่งความรู้สึก ความคิด และจินตนาการ ซึ่งเจ้าของพฤติกรรมเท่านั้นที่รู้ได้ และในส่วนของบุคคลอื่นสามารถรู้ได้ที่เรียกว่า พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) พฤติกรรมภายใน (Covert Behavior)^๗ กล่าวว่าการกระทำหรือกิจวัตรที่ปรากฏออกมาทางร่างกาย ทางกล้ามเนื้อ ทางสมอง ทางอารมณ์ และทางความรู้สึกนึกคิด ซึ่งเป็นเรื่องปกติที่มนุษย์และสัตว์ย่อมจะแสดงออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจน เช่น การพูด เดิน ร้องไห้ เป็นต้น หรืออาจไม่สามารถเห็นได้เช่น ความพอใจ หรือการนึกคิด เป็นต้น^๘ “พฤติกรรมจะขึ้นอยู่กับตัวบุคคลและสภาพแวดล้อมประกอบกัน และเมื่อวิเคราะห์มาถึงจุดนี้ การแยกแยะพิจารณาให้เห็นถึงคุณลักษณะต่าง ๆ ละเอียดยิ่งขึ้น นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้เข้าใจและสามารถบริหารพฤติกรรมองค์การได้”^๙ พฤติกรรม เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือต่อวงการใดในลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ พฤติกรรมจึงมีความหมายแคบกว่าทัศนคติ และพฤติกรรมของบุคคลอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามข้อเท็จจริง^{๑๐} อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจและการปฏิบัติ ดังนี้ คือ^{๑๑}

๑. ความรู้ เป็นพฤติกรรมขั้นต้น เกี่ยวกับความจำได้หรือระลึกได้

๒. ความเข้าใจเป็นพฤติกรรมที่ต่อเนื่องจากความรู้ ต้องมีความรู้มาก่อนจึงจะได้ความเข้าใจนี้จะแสดงออกมาในรูปแบบของการแปลความ ตีความและคาดคะเน

๓. การปฏิบัติเป็นพฤติกรรมที่ใช้ความสามารถในการแสดงออกทางร่างกาย ซึ่งรวมถึงการปฏิบัติที่อาจแสดงออกในสถานการณ์หนึ่ง ๆ หรืออาจเป็นพฤติกรรมที่คาดคะเนว่า อาจจะปฏิบัติในโอกาสต่อไป ในทางด้านอนามัยถึงว่า พฤติกรรมด้านการปฏิบัติของบุคคลเป็นเป้าหมายขั้นสุดท้าย ที่ช่วยให้บุคคลมีสุขภาพอนามัยดี

^๗ ไชย สอนานนท์, **จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๑๒), หน้า ๑๒.

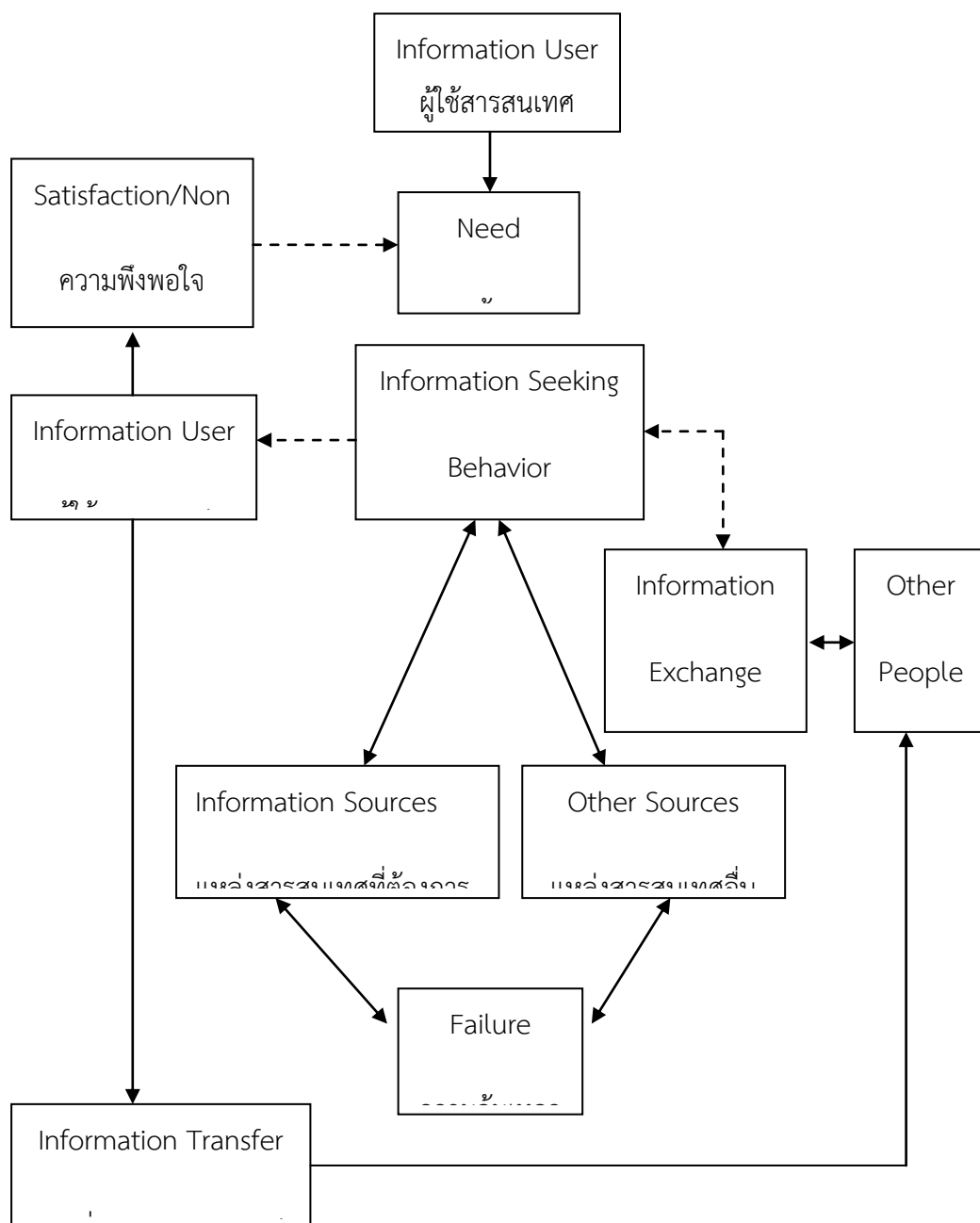
^๘ ดุ้ย ชุมสาย ณ อยุธยา, **จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๐๘), หน้า ๘.

^๙ ธงชัย สันติวงษ์, **พฤติกรรมบุคคลในองค์การ**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์, ๒๕๓๕), หน้า ๖๖-๖๘.

^{๑๐} สุรางค์ จันทน์เอม, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต, ๒๕๒๙), หน้า ๕๐-๕๑.

^{๑๑} Krathwohl, D.R., Bloom, B.S., & Masia, B.B., **Taxonomy of educational objectives : the classification of educational goal**. (NEW York : David McKay, 1974), p. 142

ความสัมพันธ์ของขอบเขตผู้ใช้สารสนเทศของ T.D. Wilson^{๑๒}

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงความสัมพันธ์ของขอบเขตผู้ใช้สารสนเทศของ T.D. Wilson

^{๑๒}Wilson, T.D., "On User Studies and Information Needs", Journal of Documentation, Vol 37 No.1, (City University London : London, 1981), pp. 3-15.

สรุปได้ว่า พฤติกรรม เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือต่อวงการใดในลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ พฤติกรรมของมนุษย์มีความซับซ้อนที่ต้องศึกษาโดยละเอียด ซึ่งพฤติกรรมเบื้องต้นของมนุษย์ก็คือ สามารถจำได้ หรือระลึกได้ โดยการมองเห็น ได้ยิน พฤติกรรมด้านการปฏิบัติที่ใช้ความสามารถในการแสดงออกทางร่างกายของบุคคล เป็นเป้าหมายขั้นสุดท้ายที่ช่วยให้บุคคลมีสุขภาพอนามัยดี และพฤติกรรมของบุคคลอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามข้อเท็จจริง

จากการสังเคราะห์แนวคิดของพฤติกรรมที่นักวิชาการต่างๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดหลัก สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๒ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๒ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดหลักเกี่ยวกับพฤติกรรม

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
เดโช สนวนานนท์, (๒๕๑๒, หน้า ๑๒), ดุษฎี ชุมสาย ณ อยุธยา, (๒๕๐๘, หน้า ๘)	๑) การกระทำ ๒) การแสดงอาการของอินทรีย์ (Organism) ๓) การแสดงออกทางความรู้สึกนึกคิด
ธงชัย สันติวงษ์, (๒๕๓๕, หน้า ๖๖-๖๘)	๑) ขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ๒) ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม
สุรางค์ จันทน์เอม, (๒๕๒๙, หน้า ๕๐-๕๑)	๑) ความรู้สึก ๒) แคบกว่าทัศนคติ ๓) อาจเปลี่ยนแปลงได้
Krathwohl, D.R., Bloom, B.S., & Masia, B.B., (1974, p. 142)	๑) ความรู้ ๒) ความเข้าใจ ๓) การปฏิบัติ

๒.๑.๓ ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม

จากการทบทวนทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม จากนักวิชาการทั้งของไทยและต่างประเทศ พบว่านักวิชาการได้ให้ทฤษฎีไว้หลากหลาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พฤติกรรม เป็นผลมาจากการแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าในสถานการณ์ต่างๆ การกระทำของมนุษย์อาจสังเกตเห็นได้ชัดเจน ได้แก่การกระทำทางกาย เช่น การยืน เดิน นั่ง นอน เป็นต้น เรียกว่า“กายกรรม”การกระทำทางวาจา ได้แก่การพูด สนทนา การพักทายและการสั่งสอน เป็นต้น เรียกว่า“วจีกรรม” ส่วนการกระทำที่ซับซ้อนมากขึ้น ยากต่อความเข้าใจต้องติดตามสังเกตวิเคราะห์ ดีความ และประเมินค่าเป็นการกระทำทางใจ เช่น การคิด การจำ การลืม การเรียนรู้

แรงจูงใจ เจตคติ ความเมตตาหรือความรัก เป็นต้นเรียกว่า “มโนกรรม” พฤติกรรมของมนุษย์ทั้ง ๓ ลักษณะ มีได้อยู่แยกจากกัน แต่ทำงานผสมผสานเป็นจริงหรือจริยาตามลักษณะความประพฤติประจำอยู่ในสันดาน พันเพจิต หรือลักษณะอุปนิสัย ๖ ประเภท คือ รากะจริต โทสะจริต โมหะจริต สัทธาจริต พุทธิจริต วิตกจริต^{๑๓} ซึ่งโดยความเป็นจริง พฤติกรรมมนุษย์มีความซับซ้อนที่ต้องศึกษาโดยละเอียด แต่อย่างไรก็ตาม สามารถจำแนกพฤติกรรมมนุษย์ ที่เป็นสาระในการศึกษาออกเป็นประเภทต่างๆ โดยใช้เกณฑ์ในการจำแนก ๓ เกณฑ์ดังนี้^{๑๔}

๑. เกณฑ์ในการใช้การสังเกต ในการใช้การสังเกตเป็นเกณฑ์พฤติกรรม สามารถจำแนกเป็น ๒ ประเภท ประเภทแรกคือ พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) ซึ่งปรากฏเห็นได้ชัดเจน เช่น การหัวเราะ ยิ้ม ร้องไห้ เป็นต้น ประเภทที่สอง คือ พฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) ซึ่งไม่ปรากฏให้สามารถสังเกตได้อย่างชัดเจน เช่น ความคิด ความรู้สึก การเข้าใจ ความจำ เป็นต้น

๒. เกณฑ์ด้านแหล่งกำเนิดพฤติกรรม ในการใช้แหล่งที่เกิดเป็นเกณฑ์ พฤติกรรมสามารถจำแนกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่ ประเภทแรก คือ พฤติกรรมวุฒิภาวะ (Maturity) ซึ่งเป็นความพร้อมที่เกิดขึ้นโดยมีธรรมชาติเป็นตัวกำหนดให้ไปไปตามเผ่าพันธุ์ และวงจรของชีวิต ประเภทที่สอง คือ พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ (Learned) ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับประสบการณ์และการฝึกฝน เช่น การว่ายน้ำ การขี่จักรยาน การอ่านหนังสือ เป็นต้น

๓. เกณฑ์ด้านภาวะทางจิตของบุคคล ในการใช้ภาวะทางจิตของบุคคลเป็นเกณฑ์ พฤติกรรมสามารถจำแนกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่ ประเภทแรก คือ พฤติกรรมที่กระทำโดยรู้ตัว (Conscious) เป็นพฤติกรรมที่อยู่ในระดับจิตสำนึก เช่น พูด วิ่ง เดิน เป็นต้น ประเภทที่สอง พฤติกรรมที่กระทำโดยไม่รู้ตัว (Unconscious) เป็นพฤติกรรมที่อยู่ในระดับจิตไร้สำนึก หรือจิตใต้สำนึก หรือเป็นพฤติกรรมที่ขาดสติสัมปชัญญะ เช่น ฝัน ละเมอ เป็นต้น

วิธีการศึกษาถึงพฤติกรรม ต้องดำเนินการศึกษาตามลักษณะของพฤติกรรม แม้ว่าแต่ละวิธีจะมีรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างกันไปก็ตาม สำหรับวิธีการศึกษาพฤติกรรมทำได้หลายวิธี คือ

๑. การทดลอง (Experimental Method) เป็นการศึกษาพฤติกรรมในทางจิตวิทยาที่เป็นวิทยาศาสตร์สูงมาก โดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างเหตุการณ์สองเหตุการณ์ และเหตุการณ์ที่เป็นเหตุ เรียกว่า ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ส่วนเหตุการณ์ที่เป็นผล

^{๑๓} ไร่ยม ศรีทอง, พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเวิร์คเวฟ เอ็ดดูเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๕.

^{๑๔} กุญชรี คำชาย และคณะ, พฤติกรรมกับการพัฒนาตน, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๕), หน้า ๗๑.

เรียกว่า ตัวแปรตาม (Dependent Variable) การปฏิบัติต่อตัวแปรอิสระ เรียกว่า การจัดการกระทำ (Treatment)

๒. การสำรวจ (Survey Method) เป็นการศึกษาในเชิงวิทยาศาสตร์เช่นกัน แม้ว่าจะไม่เข้มข้นนักก็ยังมีวิธีการศึกษาตัวแปรเหมือนการทดลอง แต่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจะเป็นเหตุเป็นผลแก่กันไม่ได้ และผู้ศึกษาไม่มีการจัดการกระทำต่อตัวแปร

๓. วิธีการตรวจสอบจิตตนเอง (Introspection Method) วิธีการตรวจสอบจิตตนเอง หรือวิธีการพินิจภายในนี้ หมายถึง วิธีการที่บุคคลสังเกตตนเองหรือสำรวจตนเอง โดยการให้บุคคลพิจารณาความรู้สึกของตนเอง

๔. วิธีทางคลินิก (Clinical Method) เป็นการศึกษาพฤติกรรมแบบลึก (In-Depth Study) รายใดรายหนึ่งโดยใช้เครื่องมือหลาย ๆ อย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลหลาย ๆ ด้าน และใช้ระยะเวลานาน เพื่อให้ทราบสาเหตุของพฤติกรรมของบุคคลนั้น ๆ ตลอดจนได้ข้อความรู้ใหม่ ๆ ที่จะนำไปใช้กับกรณีอื่น ๆ ได้ นักจิตวิทยาจะไม่เพียงแต่ศึกษาเรื่องตามที่คนไข้เล่าให้ฟังเท่านั้น ยังต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประสบการณ์ในอดีตชีวิตประวัติ

๕. การสังเกตอย่างมีระบบ (Systematic Observation) พฤติกรรมเป็นจำนวนไม่น้อยจำเป็นต้องศึกษาในสถานการณ์ปกติที่สถานการณ์นั้นเกิดขึ้น โดยการเฝ้าสังเกตและบันทึกพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเรียกว่า การสังเกตอย่างมีระบบวิธีการนี้ต้องนิยามพฤติกรรมที่จะสังเกตให้ชัดเจนและวัดได้ เรียกว่า นิยามปฏิบัติการ (Operational Definition)^{๑๕} ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า พฤติกรรมมีลักษณะความคิดพื้นฐาน ดังนี้ คือ^{๑๖}

๑. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม เป็นพฤติกรรมเจตนา เป็นพฤติกรรมที่ผ่านกระบวนการตัดสินใจของผู้กระทำว่าเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้องของตน เป็นพฤติกรรมที่ดีและควรกระทำในสภาพหนึ่ง ๆ

๒. การตัดสินใจของมนุษย์นั้น เป็นกระบวนการทางสติปัญญา เกิดจากความคิดไตร่ตรอง ความรู้สึกและเหตุผลของตนเอง

๓. การไตร่ตรองทางจริยธรรม เป็นกระบวนการใช้เหตุผลตรรกะ กระบวนการในการใช้เหตุผล มีข้ออ้าง ๒ ประการ คือ

๑) ความเชื่อของตนเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ดีที่สุดและสมควรในสภาพหนึ่ง

๒) การรับสภาพการณ์ที่แวดล้อมตนในขณะนั้นว่าเป็นอย่างไร

นอกจากนี้ มีทฤษฎีเป้าหมายของศาสตร์ทางจิตวิทยาอันเป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ว่า มีเป้าหมายเป็น ๔ ประการ คือ

^{๑๕} ลักขณา สริวัฒน์, จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๓๔..

^{๑๖} พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ, (กรุงเทพมหานคร : ชวนพิมพ์, ๒๕๓๐), หน้า ๑๐.

๑. เพื่อการอธิบายพฤติกรรม
๒. เพื่อการเข้าใจพฤติกรรม
๓. เพื่อการพยากรณ์พฤติกรรม
๔. เพื่อการควบคุมพฤติกรรม

ซึ่งจากคำกล่าวนี้นี้จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งทั้งแก่ตนเองและสังคม เพราะช่วยให้รู้และบอกได้ถึงสาเหตุที่มาของพฤติกรรม แล้วนำความรู้เหล่านั้นมาวิเคราะห์ให้เกิดความเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น ช่วยทำนายแนวโน้มพฤติกรรม และได้แนวทางเสริมสร้างพัฒนาพฤติกรรม เพื่อดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฝ่าวิกฤติชีวิตได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นโดยสันติสุข^{๑๗}

สรุปได้ว่า พฤติกรรมมีลักษณะความคิดพื้นฐาน ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไป ใช้ การวิเคราะห์ การแยกแยะเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์และรายละเอียดที่มนุษย์ได้รับและเก็บรวบรวมสะสมไว้ วิธีการที่จะศึกษาพฤติกรรมต้องดำเนินการตามแต่ละวิธี จะมีรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างกันไป วิธีการศึกษาพฤติกรรมกระทำได้หลายวิธี ตามลักษณะของพฤติกรรมที่ต้องการจะศึกษา จากการทดลองโดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล ระหว่างเหตุการณ์ที่เป็นเหตุและเหตุการณ์ที่เป็นผล หรือจากการสำรวจเป็นการศึกษาในเชิงวิทยาศาสตร์

จากแนวคิดของทฤษฎีพฤติกรรมที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดหลัก สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๓ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๓ แสดงการสังเคราะห์ทฤษฎีหลักเกี่ยวกับพฤติกรรม

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
เรียม ศรีทอง, (๒๕๔๒, หน้า ๕)	๑) การแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้า ๒) การกระทำทางกาย วาจา ๓) การกระทำทางทางใจ
บุญศรี คำชาย และคณะ, (๒๕๔๕, หน้า ๗๑)	๑) เกณฑ์การใช้การสังเกต ๒) เกณฑ์ด้านแหล่งกำเนิดพฤติกรรม ๓) เกณฑ์ด้านภาวะทางจิตของบุคคล

^{๑๗}Mangal, S.K., **General Psychology**. (New Delhi : Thirteenth reprint, 2005). p.74.

ตารางที่ ๒.๓ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
ลักขณา สิริวัฒน์, (๒๕๔๔, หน้า ๓๔)	๑) การทดลอง ๒) การสำรวจ ๓) วิธีการตรวจสอบจิตตนเอง ๔) วิธีทางคลินิก ๕) การสังเกตอย่างมีระบบ
พรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, (๒๕๓๐, หน้า ๑๐)	๑) กระบวนการตัดสินใจ ๒) กระบวนการทางสติปัญญา ๓) กระบวนการใช้เหตุผล
Mangal, S.K., (2005, p.74)	๑) การอธิบายพฤติกรรม ๒) การเข้าใจพฤติกรรม ๓) การพยากรณ์พฤติกรรม ๔) การควบคุมพฤติกรรม

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร

แนวคิดเกี่ยวกับระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร ผู้วิจัยได้ประมวลมาจากแนวคิดนักวิชาการ โดยจะนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวกับความหมาย และแนวคิด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๒.๑ ความหมายของระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร

จากการทบทวนความหมายของระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร จากนักวิชาการของไทย พบว่านักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

คำว่า ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการประมวลผลให้เป็นสารสนเทศเพื่อใช้ในการบริหาร หรือจัดการ^{๑๘} ซึ่งโดยความเป็นจริง ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ เป็นกระบวนการจัดการข้อมูลเพื่อให้ได้สารสนเทศในการจัดการขององค์กร ซึ่งการจัดทำข้อมูลเพื่อให้ได้สารสนเทศจะได้จากการจัดทำด้วยคอมพิวเตอร์ หรือไม่ก็ได้

^{๑๘} กรมสามัญ กระทรวงศึกษาธิการ, การบริหารจัดการระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต ๓, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๐), หน้า ๒๑.

หากเป็นระบบสารสนเทศที่ใช้ระบบคอมพิวเตอร์จะมีคำเรียกเฉพาะว่า Computer – Dased Information System (CBIS) และระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (Management Information System) จะมีความหมายเหมือนกับระบบสารสนเทศ (Information System) ซึ่งสามารถใช้คำสองคำนี้แทนกันได้^{๑๙} ทั้งสองความหมายได้ให้ความสำคัญกับการจัดการเก็บข้อมูลในระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (Management Information System : MIS) เป็นระบบเกี่ยวกับการจัดหาคนหรือข้อมูลที่สัมพันธ์กับข้อมูล เพื่อดำเนินงานขององค์กร เช่น การใช้ MIS เพื่อช่วยเหลือกิจกรรมของลูกค้า เจ้าของกิจการ ลูกค้า และบุคคลอื่นที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับองค์กร การประมวลผลของข้อมูลจะช่วยแบ่งภาระการทำงาน และยังสามารถนำสารสนเทศมา ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหาร นอกจากนั้นยังช่วยผู้บริหารและพนักงานในการวิเคราะห์ปัญหา แก้ปัญหา และสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ โดย MIS จะต้องใช้อุปกรณ์ทางคอมพิวเตอร์ (Hardware) และโปรแกรม (Software) ร่วมกับผู้ใช้ (People ware) เพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จในการได้มาซึ่งสารสนเทศที่มีประโยชน์^{๒๐} ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (Management Information) หรือ MIS หมายถึงระบบที่รวบรวมและจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กรอย่างมีหลักเกณฑ์ เพื่อนำมาประมวลผล และตัดสินใจในด้านต่าง ๆ ของผู้บริหาร เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยที่เราจะเห็นว่า MIS จะประกอบไปด้วย หน้าที่หลัก ๒ ประการ ดังนี้

๑. สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งจากภายในและภายนอกองค์กรมาไว้ด้วยกันอย่างมีระบบ

๒. สามารถทำการประมวลผลข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ช่วยสนับสนุนการปฏิบัติงาน และการบริหารงานของผู้บริหาร^{๒๑}

เทคโนโลยีสารสนเทศมีความหมายครอบคลุมทั้งระบบสารสนเทศ และระบบคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคม รวมทั้งประเด็นทางจริยธรรม และทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับระบบคอมพิวเตอร์ ตลอดจนผลกระทบที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสังคม โดยที่เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือและวิธีการสำหรับการเก็บรวบรวม ประมวลผล เรียกใช้ ส่งผ่าน และรับ

^{๑๙} มณี เหลืองวิทยา, ศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานจัดระบบสารสนเทศของศูนย์ข้อมูลการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตภาคกลาง, **ปริญญานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕.

^{๒๐} ประสงค์ ประณีตพลกรัง และเพื่อน, **ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ**, Management Information System (MIS) ฉบับสมบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ดวงกลมสมัย จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๑๒.

^{๒๑} ไพบุลย์ เกียรติโกล และคณะ, **ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซีอีดี ยูเคชั่น จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๓๐.

ข้อมูล ซึ่งเครื่องมือ และอุปกรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ ทั้งฮาร์ดแวร์ (Hardware) และซอฟต์แวร์ (Software) เครื่องใช้สำนักงาน และอุปกรณ์โทรคมนาคม ส่วนสารสนเทศประกอบ ด้วยคำว่า สาร แปลว่า ถ้อยคำ ใจความ และสนเทศ แปลว่า แสดง แบบ ชี้แจง ดังนั้นสารสนเทศ จึงมีความหมายว่า ข่าวสารหรือการชี้แจงข่าวสาร เมื่อรวมเป็นเทคโนโลยีสารสนเทศหรือวิทยาการสารสนเทศ ซึ่งเป็นศัพท์บัญญัติจากคำว่า Information Technology ใช้คำย่อว่า (IT) จึงหมายถึงวิธีการสืบค้นข้อมูลข่าวสารผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ส่วน^{๒๒} นอกจากนี้ คอมพิวเตอร์ เป็นเครื่องจักรที่สามารถรับข่าวสาร (ที่เรียกว่า ข้อมูล หรือสารสนเทศ) แล้วนำมาประมวลผล ซึ่งการประมวลผลก็คือวิธีการเปลี่ยนแปลง และเก็บบันทึกข้อมูลข่าวสาร ข้อมูลข่าวสารที่คอมพิวเตอร์ประมวลผลอาจเป็นตัวเลข ตัวอักษร หรือเสียง ซึ่งจะเปลี่ยนไปเป็นแรงกระตุ้นไฟฟ้า เพื่อที่จะใช้คอมพิวเตอร์จะได้จัดเรียงเปลี่ยนรูปทำการคำนวณ แต่อย่างไรก็ตามคอมพิวเตอร์ไม่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง เพราะมันเป็นเพียงเครื่องจักร คนจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะให้คอมพิวเตอร์ทำอะไร แล้วให้คำสั่งแก่คอมพิวเตอร์ เรียกว่า การเขียนโปรแกรม โปรแกรม คือ ชุดคำสั่งที่คอมพิวเตอร์จะปฏิบัติตามเมื่อมีการประมวลผล จะโปรแกรมบางอย่างที่คอมพิวเตอร์ใช้ จะเก็บไว้ในส่วนหนึ่งของคอมพิวเตอร์ซึ่งเรียกว่า หน่วยความจำ คนที่ใช้คอมพิวเตอร์จะไม่เห็นโปรแกรมนี้นี้ ผู้ใช้คอมพิวเตอร์แต่ละกลุ่มจะมีความต้องการแตกต่างกัน แต่ละกลุ่มจึงเขียนโปรแกรมให้ตรงกับความต้องการในกลุ่มของตน ในบางครั้งอาจนำโปรแกรมของตนไปขายให้กับกลุ่มอื่นที่มีความต้องการตรงกันก็ได้สำหรับ^{๒๓}

สรุปได้ว่า ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร หมายถึงเป็นกระบวนการจัดการข้อมูล หรือการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งภายในและภายนอกองค์การอย่างมีหลักเกณฑ์ เพื่อนำมาประมวลผลและตัดสินใจในด้านต่าง ๆ ของผู้บริหาร เพื่อให้การดำเนินงานขององค์การเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพระบบได้ให้ความสำคัญกับการจัดการเก็บข้อมูลในระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร โดยที่เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือและวิธีการสำหรับการเก็บรวบรวม ประมวลผล เรียกใช้ ส่งผ่าน และรับข้อมูล ซึ่งเครื่องมือ และอุปกรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ ทั้งฮาร์ดแวร์

จากความหมายของระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดหลัก สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๔ ดังต่อไปนี้

^{๒๒} ปทีป ณาธาคณวุฒิ, เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถาบันอุดมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑.

^{๒๓} ประพัฒน์ อุทัยภาค, “เทคโนโลยีสารสนเทศ : ก้าวไปให้ทันโลกด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๗), หน้า ๓๘.

ตารางที่ ๒.๔ แสดงการสังเคราะห์ความหมายหลักเกี่ยวกับระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
กรมสามัญ กระทรวงศึกษาธิการ, (๒๕๕๐, หน้า ๒๑)	๑) เก็บรวบรวมข้อมูล ๒) ประมวลผล
มณี เหลืองวิทยา, (๒๕๔๕, หน้า ๑๕)	กระบวนการจัดการข้อมูล
ประสงค์ ประณีตพลกรัง และเพื่อน, (๒๕๔๑, หน้า ๑๒)	๑) การจัดหาคน ๒) ข้อมูลที่สัมพันธ์กับข้อมูล
ไพบูลย์ เกียรติโกมล และคณะ, (๒๕๕๑, หน้า ๓๐)	๑) เก็บรวบรวมข้อมูล ๒) ประมวลผลข้อมูล
ปทีป เมธาคุณวุฒิ, (๒๕๔๔, หน้า ๑)	๑) การเก็บรวบรวม ๒) ประมวลผล ๓) เรียกใช้ ๔) ส่งผ่าน ๕) รับข้อมูล
ประพัฒน์ อุทัยภาส, (๒๕๔๗, หน้า ๓๘)	๑) รับข่าวสาร ๒) ประมวลผล

๒.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร จากนักวิชาการของไทย พบว่านักวิชาการได้ให้แนวคิดไว้หลากหลาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ หรือ MIS ต้องมีความสามารถในการรวมและสรุปข้อมูล ที่มีรายละเอียด เพื่อสร้างสารสนเทศ ให้แก่ผู้บริหาร เพื่อที่จะให้ MIS มีความสามารถเบื้องต้น MIS จะต้องมียุคประกอบ ดังนี้

๑. เครื่องในการสร้าง MIS ได้แก่

- ๑) ฮาร์ดแวร์ คือ ตัวเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ที่จำเป็นในการประมวลผล
- ๒) ซอฟต์แวร์ คือ โปรแกรมที่ใช้ในการรวม และสรุปข้อมูลมักได้แก่ โปรแกรมที่เรียกว่า DBMS (Database Management System) ซึ่งทำหน้าที่ประสานโปรแกรมประยุกต์ (Application

Programs) และกลุ่มไฟล์ข้อมูลเข้าด้วยกัน ทำให้ระบบต่าง ๆ สามารถเรียกใช้ข้อมูลจากไฟล์เดียวกันได้ หรือรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกันจากไฟล์ต่าง ๆ เข้าเป็นไฟล์เดียวกัน

๓) ฐานข้อมูล ข้อมูลเป็นหัวใจของ MIS ข้อมูลที่ดีนอกจากมีคุณสมบัติของความเชื่อถือได้แล้ว ยังต้องได้รับการจัดเก็บเป็นระบบที่ดี สามารถเรียกใช้ได้ง่าย รวดเร็ว ไม่ซ้ำซ้อน

๒. วิธีการหรือขั้นตอนการประมวลผล ได้แก่ ลำดับของการประเมินผลข้อมูลภายในเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อสร้างสารสนเทศที่ต้องการในรูปแบบต่าง ๆ

๓. การแสดงผลลัพธ์จากการใช้ MIS ต้องสามารถเรียกใช้งาน หรือแสดงได้รวดเร็ว ซึ่งมักอยู่ในรูปของรายงาน ซึ่งมีรายละเอียดมากน้อยแตกต่างกันไป^{๒๔}

ทั้งสองแนวคิดได้ให้ความสำคัญกับฐานข้อมูลการประมวลผลระบบสารสนเทศ ที่สามารถรวบรวมและสรุปข้อมูลที่มีรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อสร้างสารสนเทศให้กับผู้บริหาร ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การดำเนินการ การสรุปผล และการตัดสินใจ เป็นต้น การระบบสารสนเทศจะมีความสามารถดังกล่าว และผู้บริหารนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้คือ

๑. เครื่องมือในการสร้างระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ ได้แก่ ฮาร์ดแวร์ (Hardware) ซอฟต์แวร์ (Software) และฐานข้อมูล (Database)

(๑) ฮาร์ดแวร์ คือ ตัวเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ที่จำเป็นในการประมวลผล

(๒) ซอฟต์แวร์ คือ โปรแกรมคำสั่งที่ใช้ในการรวมและสรุปข้อมูล

(๓) ฐานข้อมูล คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นไว้ ณ ศูนย์กลางและสามารถนำมาใช้งานได้เมื่อมีความต้องการ ด้วยความเชื่อที่ว่าข้อมูลเป็นหัวใจสำคัญของระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ

๒. วิธีการ หรือขั้นตอนการประมวลผล ได้แก่ ลำดับของการประมวลผลข้อมูลภายในเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อสร้างสารสนเทศที่ต้องการ ลักษณะที่สำคัญของการประมวลผลข้อมูล คือ

(๑) ทำการประมวลผลข้อมูลทั่วไป

(๒) ใช้ข้อมูลที่มีรายละเอียดมาก

(๓) ระยะเวลาในการใช้ข้อมูลเป็นระยะสั้น ซึ่งส่วนมากใช้กับการปฏิบัติงานประจำวัน

(๔) ระบบการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มักเป็นระบบออนไลน์ ซึ่งเป็นวิธีการประมวลผลที่รับข้อมูลเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์แล้วทำการประมวลผลทันทีโดยไม่มีการเก็บรอ หรือสะสมข้อมูลไว้อีก่อน

^{๒๔} วัชรภรณ์ สุริยาภิวัฒน์, คอมพิวเตอร์เบื้องต้น และเทคนิคการเขียนโปรแกรมยุคใหม่, (ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๓๕๔.

๓. มีการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ โดยสร้างเป็นฐานข้อมูลซึ่งฐานข้อมูลนั้นเกิดจากความคิดที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ เพื่อเป็นศูนย์กลางของข้อมูลในการใช้ข้อมูลร่วมกัน และช่วยลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล

๔. การแสดงผลลัพธ์ ผลลัพธ์ที่ได้จากการประมวลผลของระบบสารสนเทศที่สร้างขึ้นนี้ต้องสามารถเรียกใช้งาน หรือแสดงผลได้รวดเร็วและมักอยู่ในรูปของรายงานแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นรูปของตารางหรือการแสดงโดยใช้กราฟ เช่น กราฟเส้น กราฟแท่ง กราฟวงกลม เป็นต้น

๕. มีการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรข้อมูลเพื่อควบคุมการทำงานของระบบ ให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของความต้องการระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการสำหรับองค์กร^{๒๕}

ดังนั้นจึงสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า สารสนเทศ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้บริหารมีความรู้ที่ถูกต้อง ทันสมัย และมีประโยชน์ต่อการบริหารงานดังนี้

๑. ประโยชน์ในการบริหารงาน การตัดสินใจสั่งการ และการวางแผนปฏิบัติงาน

๒. ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งระดับสูงกว่าและต่ำกว่า

๓. ใช้ในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์หน่วยงาน^{๒๖}

นอกจากนั้น องค์กรต่าง ๆ เริ่มมองเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่องค์กรต้องมีระบบสารสนเทศที่ถูกต้องรวดเร็ว และแม่นยำ เพื่อประโยชน์ในการบริหารองค์การและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ดังนั้น องค์กรจึงมักจะมีการตั้งเป้าหมายของระบบสารสนเทศ (Goals information system) เพื่อประโยชน์ดังต่อไปนี้

๑. เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ในกรณีที่องค์กรมีงานประจำต้องทำทุกวันและปริมาณงานก็เพิ่มขึ้น ทำให้องค์การจะต้องเพิ่มพนักงานหรือเพิ่มงานให้กับพนักงานจนพนักงานไม่สามารถจะปฏิบัติได้หรือผลงานออกมาไม่ดี จึงมีความจำเป็นต้องใช้คอมพิวเตอร์เพื่อเข้ามาช่วยงานในลักษณะประจำ (Routine) ทำให้การทำงานเร็วขึ้น แม่นยำ และทำให้พนักงานมีเวลาในการเรียนรู้งานใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

๒. เพิ่มผลผลิต โดยที่องค์กรสามารถใช้สารสนเทศมาใช้ในกระบวนการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขัน เช่น สามารถควบคุมขั้นตอนใน

^{๒๕}จิตติมา เทียมบุญประเสริฐ, ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : V.J. ปรีณัติ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐๑-๑๐๓.

^{๒๖}วีระ สุภากิจ, ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ: ทฤษฎีสู่การปฏิบัติในโรงเรียน, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๓๙), หน้า ๘-๙.

กระบวนการผลิต (Work in process) ควบคุมวัตถุดิบ สินค้าคงคลัง (Inventory) และระบบการขนถ่ายสินค้า

๓. เพิ่มคุณภาพในการบริการลูกค้า องค์การที่มีธุรกิจมีลักษณะบริการสามารถใช้ระบบสารสนเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อของลูกค้า เช่น ธุรกิจการบิน สามารถให้ลูกค้าจองตั๋วเครื่องบิน สอบถามสายการบิน ตรวจสอบเวลาเข้าออกของสายการบิน ธุรกิจประกันภัยสามารถให้บริการลูกค้าในการแจ้งอุบัติเหตุ โดยบอกชื่อผู้เอาประกัน หรือเลขที่กรมธรรม์ หรือหมายเลขทะเบียนรถได้ ธุรกิจโรงพยาบาลสามารถให้นายแพทย์ และผู้ป่วยตรวจสอบผลจากการเก็บประวัติการรักษาพยาบาลของผู้ป่วยได้ เป็นต้น

๔. ผลิตสินค้าใหม่และขยายผลิตภัณฑ์ ข้อมูลสารสนเทศสามารถที่จะพยากรณ์ความต้องการสินค้าของผู้บริโภคได้ แม้กระทั่งรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ลูกค้าต้องการ ทำให้ผู้ผลิตสามารถที่จะออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้

๕. สามารถที่จะสร้างทางเลือกในการแข่งขันได้ ผู้บริหารสามารถที่จะนำสารสนเทศมาสร้างกลยุทธ์ในการแข่งขันได้ แม้กระทั่งรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ลูกค้าต้องการ ทำให้ผู้ผลิตสามารถที่จะออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้

๖. การสร้างโอกาสทางธุรกิจ หากองค์การมีสารสนเทศที่ถูกต้องและรวดเร็ว ทำให้ผู้บริหารสามารถที่จะลงทุนในธุรกิจที่มีอนาคตสดใสก่อนคู่แข่ง ซึ่งถือว่าเป็นการเพิ่มโอกาสในการลงทุน เช่น บริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด ได้เล็งเห็นความสำคัญของการสื่อสาร จึงทำให้บริษัทได้ลงทุนในธุรกิจ เทเลคอมเอเชีย เพื่อเข้าประมูลโทรศัพท์พื้นฐาน สองล้านเลขหมาย และได้ลงทุนสร้างดาวเทียมร่วมกับรัฐบาลจีน

๗. การดึงดูดลูกค้าไว้และป้องกันคู่แข่ง การพัฒนาสารสนเทศให้ทันสมัยตลอดเวลาจะทำให้องค์การมีเทคโนโลยีที่ล้ำหน้ากว่าคู่แข่ง ซึ่งจะเป็ปัจจัยในการดึงดูดลูกค้าให้เข้ามาใช้บริการและเกิดการประทับใจในผลิตภัณฑ์หรือบริการ ทำให้ลูกค้าไม่เปลี่ยนใจหันไปใช้บริการของคู่แข่ง ในขณะที่พวกมัน้องค์การก็สามารถใช้สารสนเทศในการป้องกันคู่แข่งไม่ให้เข้าสู่ตลาด โดยการใช้ระบบสารสนเทศที่เหนือกว่าในการบริการลูกค้า หรือสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ตลอดเวลา^{๒๗}

อย่างไรก็ตามทั้งสองความหมายได้ให้ความสำคัญกับคุณสมบัติที่ดีของระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร ควรที่จะต้องประกอบด้วย

๑) ความสามารถในการจัดการข้อมูล (Data Manipulation) ที่สามารถปรับปรุงแก้ไขข้อมูลและการจัดการข้อมูล ให้พร้อมสำหรับการนำไปใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ

^{๒๗} ประสงค์ ปรานีผลกรัง และคณะ, ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ, Management Information System (MIS) ฉบับสมบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ดวงกมลสมัย จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๒๐.

๒) ความปลอดภัยของข้อมูล (Data Security)

๓) ความยืดหยุ่น (Flexibility) มีความสามารถตอบสนองความต้องการได้อยู่เสมอ

๔) ความพึงพอใจของผู้ใช้ (User Satisfaction)^{๒๘}

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ ต้องมีความสามารถในการรวมและสรุปข้อมูลที่มีรายละเอียดสูง โดยมีองค์ประกอบเหล่านี้คือ ตัวเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ที่จำเป็นในการประมวลผล โปรแกรมที่ใช้ในการรวมและสรุปข้อมูล ฐานข้อมูลที่มีคุณสมบัติเชื่อถือได้ มีบุคลากรหรือผู้เชี่ยวชาญที่มีขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีเป็นผู้ปฏิบัติงาน และยังต้องใช้งบประมาณค่าใช้จ่ายด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ค่อนข้างมีราคาสูง เพื่อประโยชน์ในการบริหารองค์การและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน หรือสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ได้ตลอดเวลาและมีคุณภาพสูง

จากแนวคิดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดหลัก สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๕ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๕ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดหลักเกี่ยวกับระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
วัชรภรณ์ สุริยาภวัฒน์, (๒๕๕๕, หน้า ๓๕๕)	๑) ตัวเครื่องมีฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และฐานข้อมูล ๒) วิธีการหรือขั้นตอนการประมวลผล ๓) การแสดงผลลัพธ์ทำได้รวดเร็ว
จิตติมา เทียมบุญประเสริฐ, (๒๕๕๔, หน้า ๑๐๑-๑๐๓)	๑) ตัวเครื่องมีฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และฐานข้อมูล ๒) วิธีการหรือขั้นตอนการประมวลผล ๓) มีการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ ๔) การแสดงผลลัพธ์ทำได้รวดเร็ว ๕) มีการจัดการข้อมูลควบคุมการทำงานของระบบ
วีระ สุภากิจ, (๒๕๓๙, หน้า ๘-๙)	๑) ใช้ตัดสินใจสั่งการและวางแผนปฏิบัติงาน ๒) ใช้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๓) ใช้ในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์หน่วยงาน

^{๒๘} ภัฏฐพันธ์ เขจรนันท์ และคณะ, ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๓๖-๓๗.

ตารางที่ ๒.๕ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
ประสงค์ ปราณผลกรัง และคณะ, (๒๕๔๑, หน้า ๒๐)	๑) เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ๒) เพิ่มผลผลิต ๓) เพิ่มคุณภาพในการบริการลูกค้า ๔) ผลิตสินค้าใหม่และขยายผลิตภัณฑ์ ๕) สร้างทางเลือกในการแข่งขันได้ ๖) การสร้างโอกาสทางธุรกิจ ๗) การดึงดูดลูกค้าไว้และป้องกันคู่แข่ง
ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ และคณะ, (๒๕๔๒, หน้า ๓๖-๓๗)	๑) ความสามารถในการจัดการข้อมูล ๒) ความปลอดภัยของข้อมูล ๓) ความยืดหยุ่น ๔) ความพึงพอใจของผู้ใช้

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ ผู้วิจัยได้ประมวลมาจากแนวคิดของนักวิชาการ โดยจะนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวกับความหมาย และบทบาทของพระสังฆาธิการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๓.๑ ความหมายของพระสังฆาธิการ

คำว่า พระสังฆาธิการ จากนักวิชาการของไทย พบว่านักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

คำว่า พระสังฆาธิการ หมายถึง คำที่รวมตำแหน่งพระภิกษุ ผู้ปกครองคณะสงฆ์ โดยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ เริ่มใช้มาแต่ พ.ศ.๒๕๐๖ จนถึงปัจจุบัน โดยมีกฎหมายตราฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ กำหนดนามเป็นครั้งแรก โดยเปลี่ยนคำว่า "พระคณาธิการ" มาเป็น "พระสังฆาธิการ" ให้สอดคล้องกับลักษณะการดำเนินงานกิจการคณะสงฆ์ รวมคำว่า "พระ" และ "อธิการ" เป็น "พระสังฆาธิการ" แปลตามรูปศัพท์ว่า "พระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์" "พระภิกษุผู้ทำงานคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง" ซึ่งในแม่บทท่านบัญญัติว่า หมายถึง "พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์" มีตำแหน่งดังนี้

- ๑) เจ้าคณะใหญ่
- ๒) เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค
- ๓) เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด
- ๔) เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ
- ๕) เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล
- ๖) เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส^{๒๙}

ซึ่งสอดคล้องกับความหมายที่ว่า เจ้าคณะและเจ้าอาวาสดังกล่าวนี้ เป็นผู้ทำงานคณะสงฆ์อย่างมีอำนาจเต็มตามกฎหมาย และครอบคลุมงานทุกส่วนในเขตปกครองหรือในวัด ส่วนรองเจ้าคณะ รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะมีอำนาจหน้าที่เต็มตามตำแหน่ง ก็เพราะได้รับการมอบหมาย จึงบัญญัตินามว่า "พระสังฆาธิการ" ซึ่งเทียบได้กับข้าราชการของฝ่ายราชอาณาจักร ส่วนเลขานุการ เจ้าคณะและเลขานุการรองเจ้าคณะ หาได้เป็นพระสังฆาธิการไม่ เพราะเป็นเพียงผู้ทำการเลขานุการ^{๓๐} ทั้งสองความหมายได้ให้ความสำคัญกับพระสังฆาธิการ ที่กำหนดพระสังฆาธิการไว้ ๖ ชั้นด้วยกัน เมื่อแบ่งเป็นตำแหน่ง หมายถึงที่ต้องใช้ตัวบุคคลผู้ที่ดำรงตำแหน่งนั้นได้ ๑๒ ตำแหน่ง คือ

๑. ชั้น (ระดับ) หน มี ๑ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะใหญ่หน
๒. ชั้น (ระดับ) ภาค มี ๒ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะภาค ๑ รองเจ้าคณะภาค ๑
๓. ชั้น (ระดับ) จังหวัด มี ๒ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะจังหวัด ๑ รองเจ้าคณะจังหวัด ๑
๔. ชั้น (ระดับ) อำเภอ มี ๒ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะอำเภอ ๑ รองเจ้าคณะอำเภอ ๑
๕. ชั้น (ระดับ) ตำบล มี ๒ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะตำบล ๑ รองเจ้าคณะตำบล ๑
๖. ชั้น (ระดับ) วัด มี ๓ ตำแหน่ง คือ เจ้าอาวาส ๑ รองเจ้าอาวาส ๑ และผู้ช่วยเจ้า

อาวาส^{๓๑}

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการ จึงหมายถึง ตำแหน่งพระภิกษุผู้ปกครองคณะสงฆ์ หรือพระภิกษุผู้ทำงานคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง โดยเปลี่ยนมาจากคำว่า พระคณาธิการ มีลำดับคือ ๑) เจ้าคณะใหญ่ ๒) เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค ๓) เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด ๔) เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ ๕) เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล ๖) เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วย

^{๒๙} กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๐๖).

^{๓๐} พระธรรมปิฎก (วราวุธ คงคปญโญ), วิทยาพระสังฆาธิการ เล่ม ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๒.

^{๓๑} กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔, ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ, หมวด ๑ ข้อ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๑), หน้า ๒.

เจ้าอาวาส ส่วนเลขานุการเจ้าคณะและเลขานุการรองเจ้าคณะ ไม่ได้เป็นพระสังฆาธิการ เพราะเป็นเพียงผู้ทำการเลขานุการ

จากความหมายของพระสังฆาธิการ ที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิด สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๖ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๖ แสดงการสังเคราะห์ความหมายหลักเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
กฎหมายมหาชน ฉบับที่ ๕, (พ.ศ.๒๕๐๖)	๑) เจ้าคณะใหญ่ ๒) เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค ๓) เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด ๔) เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ ๕) เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล ๖) เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส
พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ), (๒๕๕๓, หน้า ๒๒)	๑) เจ้าคณะ ๒) เจ้าอาวาส ๓) รองเจ้าคณะ ๔) รองเจ้าอาวาส ๕) ผู้ช่วยเจ้าอาวาส
กฎหมายมหาชน ฉบับที่ ๒๔, (๒๕๔๑, หน้า ๒)	๑) ระดับหน เจ้าคณะใหญ่หน ๒) ระดับภาค มีเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค ๓) ระดับจังหวัด มีเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด ๔) ระดับอำเภอ มีเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ ๕) ระดับตำบล มีเจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล ๖) ระดับวัด มีเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส

๒.๓.๒ บทบาทของพระสังฆาธิการ

จากการทบทวนเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการ จากนักวิชาการของไทย พบว่า นักวิชาการได้ให้แนวคิดไว้หลากหลาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แนวคิดคำว่า บทบาทของพระสังฆาธิการ พระสงฆ์กับการบริหารจัดการ ถือว่าพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าพระสงฆ์จะทำอะไรที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในวัด หรือนำพาพุทธศาสนิกชนทำตามขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ พระสงฆ์มีบทบาทเป็นอย่างยิ่งเหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะพระสงฆ์มีภูมิตำหนาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด สามารถให้ความรู้ที่ตนเองได้ศึกษามาเพื่อบำเพ็ญประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา และสังคมประเทศชาติ^{๓๒} ซึ่งโดยความเป็นจริง พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไป ก็ด้วยจะต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชนโดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เจ้าอาวาสจึงมีอำนาจหน้าที่ ในการบริหารและจัดการวัด ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๓} ทั้งสองความหมายได้ให้ความสำคัญกับบทบาทของพระสังฆาธิการ หรือพระสงฆ์ที่แท้จริงถูกกำหนดโดยพระธรรมวินัยเป็นหลัก นอกเหนือ จากการประพฤติปฏิบัติตามพระวินัยแล้ว ก็จัดว่าเป็นบทบาทเสริมเช่นเดียวกันกับแนวคิดที่ได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อบุคคลอยู่ในองค์กร ความคาดหวังขององค์กรถือเป็นบทบาทคาดหวังที่มีความสำคัญ และเป็นมาตรฐานสำหรับการประเมินพฤติกรรมอย่างเป็นทางการ”โดยนัยนี้ก็หมายความว่า บทบาทของพระสังฆาธิการ ย่อมขึ้นอยู่กับข้อกำหนดตามพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ ส่วนบทบาทตามความคาดหวังของสังคมก็ถือเป็นบทบาทเสริมอีกด้วย^{๓๔} ในฐานะของพระสังฆาธิการตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ดังที่กล่าวมานั้น พระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ในเขตปกครองและวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช มีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์จัดการ และพัฒนาการศาสนศึกษา มีการศึกษาสงเคราะห์ มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นไปด้วยดี พระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญในการดูแลพระภิกษุ สามเณร ดูแลวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ให้พระภิกษุ สามเณร มีจริยา

^{๓๒} สิริวัฒน์ ศรีเครือดง, “พระสงฆ์กับภาวะผู้นำ” ในรวมบทความสารนิพนธ์พุทธศาสนดรมหาบัณฑิต ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๒๐๖.

^{๓๓} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), คำนำ.

^{๓๔} พระราชวรเมธี (ประยุทธ์ ปยุตโต), สถาบันสงฆ์ในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๓), หน้า ๒๗๔.

วัดตรงตามประเพณีปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัย นับว่าพระสังฆาธิการเป็นผู้จรรโลงพระ พุทธ ศาสนาให้ยั่งยืน ดูแลความประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุ สามเณร มิให้ออกนอกพระธรรมวินัย และ พระสังฆาธิการโดยเฉพาะ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะต้องบำรุงรักษา จัด การ วัด และสมบัติของวัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่พำนักอยู่ ในวัดปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์ ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล^{๓๕} พระสังฆาธิการ เป็นผู้ขับเคลื่อนการ บริหารกิจการคณะสงฆ์และการพระพุทธ ศาสนา ให้ปฏิบัติถูกต้องเป็นประโยชน์ทั้งงานการศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสง เคราะห์^{๓๖}

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การบริหารงานเป็นกิจการคณะสงฆ์ที่จะต้องทำหรือที่จะต้อง ถือเป็นธุระหน้าที่ และเป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติ อันเป็นภารกิจของคณะสงฆ์และ การศาสนามี ๖ ประการดังนี้ ๑)การควบคุมและส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงาม (การปกครองสงฆ์) ๒)การศาสนศึกษา ๓)การศึกษาสงเคราะห์ ๔)การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕)การสาธารณูปการ ๖)การ สาธารณสงเคราะห์ วิธีดำเนินการทั้ง ๖ ประการดังกล่าว บางประการมีกำหนดไว้ในระเบียบกฎหมาย เถรสมาคม แต่บางประการคงเป็นไปตามจารีตที่ถือปฏิบัติตามจารีต^{๓๗}

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการนั้น มีความสำคัญต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นอย่างนัก เนื่อง เพราะ พระสังฆาธิการเป็นผู้นำที่สำคัญในการดูแลศาสนจักรให้มีความสงบเรียบร้อย เป็นผู้ที่มี ภาระหน้าที่โดยตรงในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ในแต่ละระดับชั้น และยังคงเป็นผู้บริหารจัดการวัด ให้ดำเนินไปตามกฎหมายทางอาณาจักรอีกด้วย ภารกิจของคณะสงฆ์และการศาสนามี ๖ ประการ ได้แก่ ๑)การควบคุมและส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงาม (การปกครองสงฆ์) ๒)การศาสนศึกษา ๓) การศึกษาสงเคราะห์ ๔)การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕)การสาธารณูปการ ๖)การสาธารณสงเคราะห์ มี หน้าที่ที่ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม

^{๓๕} พระมหาอานนท์ อานนโท, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดชุมพรกับการประยุกต์ใช้หลัก ภิกขุอุปทานิยธรรม ๗”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๔.

^{๓๖} สำนักงานเจ้าคณะภาค ๑๖, *คู่มือปฏิบัติงานการคณะสงฆ์*, (สุราษฎร์ธานี : สำนักงานเลขาธิการเจ้า คณะภาค ๑๖ วัดท่าไทร, ๒๕๔๗), หน้า ๔๖.

^{๓๗} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปโล), *เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่องการกคณะสงฆ์และการ ศาสนา*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๘๗.

จากแนวคิดของบทบาทของพระสังฆาธิการ ที่นักวิชาการต่างๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดหลัก สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๗ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๗ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดหลักเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการ

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
สิริวัฒน์ ศรีเครือตง, (๒๕๕๑, หน้า ๒๐๖)	๑) พระสงฆ์มีบทบาทบริหารจัดการภายในวัด ๒) พระสงฆ์เป็นผู้นำปฏิบัติตามประเพณี
กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, (๒๕๔๐, คำนำ)	๑) เป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน ๒) มีหน้าที่บริหารจัดการวัด
พระราชมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), (๒๕๒๗, หน้า ๒๗๔)	๑) บทบาทพระสังฆาธิการถูกกำหนดโดยธรรมวินัย ๒) พระสังฆาธิการมีบทบาทตามคาดหวังของสังคม
พระมหาอานนท์ อานนโท, (๒๕๕๒, หน้า ๑๔), พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), (๒๕๕๐, หน้า ๘๗)	๑) เป็นผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ ๒) มีภารกิจในการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ๓) เป็นผู้จัดการวัดและสมบัติของวัด
สำนักงานเจ้าคณะภาค ๑๖, (๒๕๔๗, หน้า ๔๖)	๑) เป็นผู้ขับเคลื่อนบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๒) มีภารกิจในกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง ๖ ด้าน

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผู้วิจัยได้ประมวลมาจากแนวคิดของนักวิชาการ โดยจะนำเสนอด้วยรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๔.๑ ความหมายของการบริหารกิจการคณะสงฆ์

จากการทบทวนเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จากนักวิชาการของไทย พบว่านักวิชาการได้ให้แนวคิดไว้หลากหลาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

คำว่า กิจการที่คณะสงฆ์จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่ หมายถึง การคณะสงฆ์ และการพระศาสนา หรือเพราะเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา มี ๖ ฝ่าย คือ

- ๑) การเพื่อความเรียบร้อยดีงาม
- ๒) การศาสนศึกษา
- ๓) การศึกษาสงเคราะห์
- ๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- ๕) การสาธารณูปการ

๖) การสาธารณสงเคราะห์

วิธีดำเนินงานการทั้ง ๖ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม แต่บางประการ คงเป็นไปตามจารีต คือ ปฏิบัติตามจารีตก็มีอยู่^{๓๘} ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้น พระสังฆาธิการเป็นบุคลากรอันสำคัญยิ่งของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ได้รับมอบหมาย จากพุทธบริษัทให้เป็นผู้ดำเนินการด้านต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนา ความเจริญหรือความเสื่อมของพระพุทธศาสนาจึงสัมพันธ์อย่างยิ่งกับคุณภาพของพระสังฆาธิการระดับต่าง ๆ การกิจของพระสังฆาธิการนั้น นอกจากหน้าที่ตามปกติของพระสงฆ์คือ การสอนธรรมนำปฏิบัติแก่พุทธบริษัทแล้ว ยังมีภารกิจด้านการบริหารจัดการกิจการพระพุทธศาสนาอีก ๖ ด้าน กล่าวคือ งานการปกครอง งานการศาสนศึกษา งานการศึกษาสงเคราะห์ งานการเผยแผ่ งานการสาธารณูปการ และงานสาธารณสงเคราะห์ การบริหารจัดการภาระงานด้านต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น ล้วนต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ในด้านนั้น ๆ อย่างเพียงพอจึงจะสำเร็จลุล่วงดังหมายได้^{๓๙} ซึ่งโดยความเป็นจริง การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นงานที่พระสงฆ์จะต้องมีบทบาทต่อสังคมนั้น คุณภาพของพระสงฆ์เป็นสิ่งที่สำคัญมาก ปัจจุบัน พระสงฆ์มีคุณภาพลดน้อยถอยลงในด้านข้อวัตรปฏิบัติและความสามารถในการสอน และการเผยแผ่พระธรรม จึงทำให้พระสงฆ์สูญเสียความเป็นผู้นำในทางคุณธรรมและสติปัญญา และสูญเสียศรัทธาจากญาติโยม ดังนั้นการบริหารการปกครอง และการดูแลพระสงฆ์เป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้คุณภาพพระสงฆ์ดีขึ้น คุณภาพของพระสงฆ์จะดีขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยอย่างอื่นอีก ทั้งนี้ หากระบบการบริหารและปกครองสงฆ์เป็นระบบ กำกับดูแลพระสงฆ์ให้มีความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม สิ่งที่จะต้องมาเสริมควบคู่กันก็คือระบบกลั่นกรอง และกล่อมเกลาระบบกลั่นกรองมีไว้สำหรับคัดเลือกผู้ที่จะมาบวช ส่วนระบบกล่อมเกลารสำหรับผู้ที่ผ่านการบวชมาแล้ว อันที่จริงการกล่อมเกล่าผู้บวชนั้นมีอยู่แล้วตามพระธรรมวินัย โดยอุปชฌาย์เป็นผู้ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่นี้ และเป็นผู้รับรองต่อคณะสงฆ์ อุปชฌาย์จะต้องมีหน้าที่กลั่นกรองและกล่อมเกล่า การกลั่นกรองเป็นขั้นแรกสำหรับผู้ที่จะมาเป็นสมาชิกคณะสงฆ์ ขั้นตอนที่สำคัญกว่านั้นคือ การกล่อมเกล่าทั้งในด้านความประพฤติ ความรู้ ความเข้าใจในทางธรรมให้เจริญอกงาม^{๔๐}

^{๓๘} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **กฎหมายมหาเถรสมาคม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕.

^{๓๙} พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม), **พิธีมอบประกาศนียบัตรหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๔๙

^{๔๐} พระไพศาล วิสาโล, **พุทธศาสนาไทยในอนาคตแนวโน้มและทางออกวิกฤต**, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๗๖-๒๗๗.

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ถือเป็นฐานะหน้าที่ เป็นการคณะสงฆ์และการพระศาสนา หรือเพราะเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนาทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ จะเป็นไปโดยเรียบร้อยดีงามได้ ต้องอาศัยพระสังฆาธิการในฐานะที่เป็นผู้ปกครองเป็นผู้ขับเคลื่อนภารกิจ ให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่พระศาสนา การบริหารการปกครอง และการดูแลพระสงฆ์เป็นหนทางหนึ่ง ที่จะช่วยให้คุณภาพพระสงฆ์ดีขึ้น ทำให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

จากความหมายของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดหลัก สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๘ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๘ แสดงการสังเคราะห์ความหมายหลักเกี่ยวกับของการบริหารกิจการคณะสงฆ์

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, (๒๕๕๕, หน้า ๑๕), พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม), (๒๕๕๙, หน้า ข.)	๑) การเพื่อความเรียบร้อยดีงาม ๒) การศาสนศึกษา ๓) การศึกษาสงเคราะห์ ๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕) การสาธารณูปการ ๖) การสาธารณสงเคราะห์
พระไพศาล วิสาโล, (๒๕๕๖, หน้า ๒๗๖-๒๗๗)	๑) เป็นงานที่พระสงฆ์มีบทบาทต่อสังคม ๒) การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นงานที่มีระบบ

๒.๔.๒ การกิจด้านการปกครอง

จากการทบทวนเกี่ยวกับการภารกิจด้านการปกครอง จากนักวิชาการของไทย พบว่านักวิชาการได้ให้แนวคิดไว้หลากหลาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

คำว่า การปกครอง หมายถึง งานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการดูแลพระภิกษุสามเณรในเขตการปกครองของตน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทั้งนี้ คำว่า“การปกครอง”แปลว่า การควบคุมดูแลรักษาควบคุมให้ท่าน อยู่ในที่ที่ท่านควรจะอยู่^{๔๑}ซึ่งโดยความเป็นจริงงานปกครองเป็นงานนำ เป็นงานหลักซึ่งกว้างขวาง ยิ่งใหญ่

^{๔๑}พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโณ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๘๗.

ละเอียดอ่อนยิ่งกว่างานทั้งหลาย และเป็นงานที่ทำไม่เสร็จ ต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมแก่สภาพการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา ถ้างานปกครองดำเนินไปอย่างใดงานอื่น ๆ ก็จะดำเนินไปอย่างนั้น ถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้ งานบริหารในลักษณะอื่น ๆ แต่ก็ดำเนินไปไม่ได้เช่นกัน^{๔๒} ทั้งสองความหมายได้ให้ความสำคัญกับความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย การปกครองคณะสงฆ์หรือการบริหารคณะสงฆ์ตามทัศนะของพระพุทธศาสนา เป็นการปกครองเพื่อการศึกษา การปกครองและความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้น มิใช่เป็นจุดหมายในตัว แต่เป็นเพียงปัจจัยคือสภาพเอื้อ เพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุจุดหมายแห่งการศึกษา หรือเพื่อเป็นหลักประกันของการศึกษาทั้งสิ้น ถ้าไม่ปกครองด้วยการศึกษา ก็ต้องปกครองด้วยอำนาจเมื่อปกครองด้วยอำนาจ ก็เกิดความรู้สึกในเชิงปฏิบัติที่เอียงไปในทางที่จะขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้ การปกครองแบบใช้อำนาจจึงก่อให้เกิดปัญหาเริ่มตั้งแต่เกิดความขัดแย้งในจิตใจเป็นต้นไป ทำให้ยังต้องเพิ่มการใช้อำนาจ ใช้อำนาจ และจะเน้นการลงโทษมากยิ่งขึ้นตามลำดับไม่ใช่การปกครองแบบพยายามสร้างคนดี แต่เป็นการปกครองแบบพยายามกำจัดคนเลวนั่นเอง^{๔๓} ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า พระสังฆาธิการ จึงมีบทบาทหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ โดยมีหลักการปกครอง คือมุ่งความสงบเรียบร้อย มุ่งความเจริญของงาม และมุ่งความสามัคคีปรองดอง ซึ่งทั้ง ๓ ประการนี้ เป็นเครื่องวัดสมรรถภาพของการปกครอง ในขณะเดียวกันในการปกครองพระสงฆ์ให้ได้ผลดีตามหลักการ ดังกล่าวนั้น^{๔๔}

สรุปได้ว่า การปกครอง เป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการ เป็นงานหลักซึ่งกว้างขวางยิ่งใหญ่ และเป็นงานที่ทำไม่เสร็จ จะต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมแก่สภาพการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา การปกครองคณะสงฆ์มีหลักการปกครอง คือมุ่งความสงบเรียบร้อย ความเจริญของงามและความสามัคคีปรองดอง ปกครองด้วยการให้การศึกษาตามหลักธรรมคำสอน และให้การดูแลพระภิกษุสามเณรในเขตการปกครอง ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย

จากความหมายของภารกิจด้านการปกครองที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดหลัก สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๙ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๙ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดหลักเกี่ยวกับภารกิจด้านการปกครอง

^{๔๒} พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), **ธรรมญาณนิพนธ์ : ๑ ปีพระพุทธวรญาณ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๗๖-๗๗.

^{๔๓} พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๓๙), หน้า ๗๘.

^{๔๔} พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีวรกุล, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๗.

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปยุโธ), (๒๕๔๐, หน้า ๘๗)	๑) งานในหน้าที่ของพระสงฆ์ ๒) การควบคุม ดูแล รักษาพระภิกษุสามเณรใน เขตปกครอง
พระพุทธรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), (๒๕๔๘, หน้า ๗๖-๗๗)	๑) งานปกครองเป็นงานนำ ๒) เป็นงานหลักซึ่งกว้างขวางยิ่งใหญ่ละเอียดอ่อน ๓) เป็นงานที่ทำไม่เสร็จต้องคอยปรับปรุง
พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ชุมมจิตโต), (๒๕๓๙, หน้า ๗๘)	๑) การปกครองเพื่อการศึกษา ๒) การปกครองเพื่อความสงบเรียบร้อย
พระธรรมญาณมุนี, อ่างอิงในพระปลัดเกียรติ ศักดิ์ สีนทวิวรกุล, (๒๕๔๘, หน้า ๗)	๑) มุ่งความสงบเรียบร้อย ๒) มุ่งความเจริญอกงาม ๓) มุ่งความสามัคคีปรองดอง

๒.๔.๓ การกิจด้านการศาสนศึกษา

จากการทบทวนเกี่ยวกับการกิจด้านการศาสนศึกษา จากนักวิชาการของไทย พบว่า นักวิชาการได้ให้แนวคิดไว้หลากหลาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

คำว่า การศึกษา เป็นหลักการที่สำคัญของพระพุทธศาสนา ดังที่ทราบอยู่แล้ว ทำให้ผู้นับถือพระพุทธศาสนา เกิดความรู้สึกเหมือน ๆ กันว่า พระพุทธองค์ทรงมีพระพุทธานุภาพ ให้ผู้นับถือพระพุทธศาสนา สว่างไสว โชติช่วงด้วยปัญญาทุกระดับชั้น หรือจะพูดอีกอย่างหนึ่งว่า พระพุทธองค์ไม่ทรงพระประสงค์ที่จะให้ผู้นับถือพระพุทธศาสนาเป็นคนมืดบอด^{๔๕} ซึ่งโดยความเป็นจริง การจัดการศึกษา แก่ศาสนบุคคลนั้นอาจกล่าวได้ว่า เป็นสาระทั้งปวงของพระพุทธศาสนา เป็นการพัฒนาตนเองและสังคม ตามแนวทางที่พระพุทธองค์ทรงวางแบบแผนไว้ นั่นคือ ศีล สมาธิ ปัญญา โดยการปฏิบัติสืบทอดกันมาโดยวิธี “มุขปาฐะ” (ทรงจำแบบปากต่อปาก) จนมาถึงระบบการจัดการศึกษาที่เรียกว่า “พระปริยัติธรรม” การศึกษาของคนไทยในสมัยโบราณเริ่มขึ้นในวัด โดยมีพระภิกษุเป็นผู้สอน ลูกหลานไทยในสมัยโบราณ จึงได้รับการศึกษาจากพระภิกษุควบคู่ไปกับการอบรมศีลธรรม ดังนั้น วัดและพระสงฆ์ไทยในพระพุทธ ศาสนาจึงถือได้ว่าเป็นสถาบันหลัก ๑ ใน ๓ สถาบัน คือ “ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์” ที่ได้สร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติ ในฐานะที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ

^{๔๕} สมเด็จพระพุทธาจารย์ (แก้ว อุปเสโน), วารสารวันศาสนศึกษา, ปีที่ ๒๑, (๒๕๕๔) : ๘.

สร้างความรักใคร่ความสามัคคีให้มีในหมู่ประชาชนมาโดยตลอด^{๔๖} ทั้งสองความหมายได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาตามหลักของพระพุทธศาสนา ดังนั้นการศาสนศึกษา จึงหมายถึง การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาของบรรพชิตและคฤหัสถ์ เป็นกิจการของคณะสงฆ์ประการหนึ่งที่สำคัญยิ่งในอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมมีความตอนหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา” ของคณะสงฆ์ (ม. ๑๕ ตรี) และในระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง มหาเถรสมาคมได้กำหนดวิธีดำเนินการควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาให้ดำเนินไปด้วยดี”^{๔๗} ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การศาสนศึกษา เป็นการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ ทั้งแผนกธรรมบาลี แผนกสามัญศึกษา รวมทั้งการส่งเสริมพระภิกษุสงฆ์ สามเณรศึกษาพระปริยัติธรรมทุก ๆ วิธีที่ไม่ขัดแย้งต่อพระธรรมวินัย^{๔๘}

จากแนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า องค์ประกอบในการศาสนศึกษานั้น จะดีหรือไม่ ประการใดขึ้นกับเจ้าสำนักเรียน หรือเจ้าสำนักศาสนศึกษาและครูอาจารย์ผู้บริหารการศาสนศึกษา ที่ได้ช่วยแบกภาระการศาสนศึกษาอย่างเต็มกำลัง อันเป็นการแสดงความกตัญญูต่อพระศาสนาและคณะสงฆ์ การจัดการศาสนศึกษานั้น แผนกที่ประสบปัญหามาก คือ การจัดการศึกษาแผนกบาลี เพราะขาดแคลนทั้งครูและนักเรียนและอุปสรรคอื่น ๆ ซึ่งคณะสงฆ์เจริญด้วยวิชาความรู้และการศาสนศึกษาให้เจริญก้าวหน้า การศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม เป็นการศึกษาหลักและสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์ ด้วยเหตุผล ๓ ประการ คือ

(๑) พระสงฆ์ควรศึกษาหลักธรรมให้ถ่องแท้ทั้งปริยัติและปฏิบัติ เพื่อให้พร้อมที่จะปฏิบัติภารกิจทั้ง ๖ ด้านของคณะสงฆ์

(๒) พระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อรู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม อันจะส่งผลต่อศักยภาพในการอบรมพัฒนาจิต การเผยแผ่ศาสนาธรรม แก่ศาสนิกชน เช่น ด้านการบริหาร ด้านกฎหมาย กฎระเบียบของสงฆ์ เป็นต้น

^{๔๖} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรบุญโณ), สัมปทานียกถา พิธีเปิดอาคารเรียน หลังที่ ๑ “อาคารมูลนิธิหลวงพ่อดปากน้ำ”, (นครปฐม : บริษัทเพชรเกษมพรีนติ้ง กรุป จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๒๑.

^{๔๗} พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปณโณ), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กาญจนบุรี : สำนักพิมพ์ธรรมเมธี-สหายพัฒนาการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๕.

^{๔๘} กรมการศาสนา, คู่มือการจัดการการศึกษาคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๙), หน้า ๑.

(๓) ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ ควรปรับปรุงประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับยุคสมัยแต่คงไว้ซึ่งหลักศาสนธรรม^{๔๙}

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาแก่ศาสนบุคคล เป็นความมุ่งหมายที่สำคัญมากของพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการพัฒนาตนให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อรู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม แล้วนำความรู้นั้นไปถ่ายทอดแก่เด็กตามโรงเรียนต่าง ๆ เป็นการอนุเคราะห์สังคมด้วยธรรมทาน ดังนั้นการศาสนศึกษา จึงหมายถึง การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของบรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งเป็นกิจการของคณะสงฆ์ประการหนึ่งที่สำคัญยิ่ง

จากความหมายของการศาสนศึกษา ที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลัก สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑๐ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๐ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดหลักเกี่ยวกับภารกิจด้านการศาสนศึกษา

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโน), (๒๕๕๔, หน้า ๘)	การศึกษา เป็นการทำให้เกิดปัญญา รู้แจ้งเห็นความเป็นจริง
สมเด็จพระมหาธีรราชังคลาจารย์ (ช่วง วรปุณฺโณ), (๒๕๕๕, หน้า ๒๑)	การจัดการศึกษาแก่ศาสนบุคคล เป็นการพัฒนาตนเองและสังคม
พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญฺโณ), (๒๕๕๘, หน้า ๒๕)	การศาสนศึกษา เป็นการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย
กรมการศาสนา, (๒๕๓๙, หน้า ๑)	การศาสนศึกษา เป็นการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์
พระมหาอานนท์ อานนฺโต, (๒๕๕๒, หน้า ๒๖)	๑) พระสงฆ์ควรศึกษาหลักธรรมให้ถ่องแท้ ๒) พระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้รอบรู้ ๓) ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ควรปรับปรุงให้เหมาะสม

^{๔๙}พระมหาอานนท์ อานนฺโต, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดชุมพรกับการประยุกต์ใช้หลักสิกขุปริหานิยธรรม ๓”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๒๖.

๒.๔.๔ การกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์

จากการทบทวนเกี่ยวกับภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์ จากนักวิชาการของไทย พบว่า นักวิชาการได้ให้แนวคิดไว้หลากหลาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

คำว่า การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือการศึกษาอื่น ๆ นอกการศาสนาศึกษาหรือสถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน คณะสงฆ์ได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจการอันหนึ่งของคณะสงฆ์ การศึกษาสงเคราะห์นั้น ว่าโดยลักษณะควรแยกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. การศึกษานอกเหนือจากการศาสนาศึกษา ที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ประชาชน หรือพระภิกษุสามเณร

๒. การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา

บทบาทที่วัดและพระสงฆ์จะทำได้คือ การศึกษา การเผยแผ่และการสงเคราะห์ ซึ่งในส่วนของการศึกษานั้น เป็นการให้บริการด้านการศึกษาของพระสงฆ์ คือ การมีโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ นับเป็นทางหนึ่งในการสร้างอุบาสก อุบาสิกา ให้ได้พุทธศาสนิกชนที่มีคุณภาพ และเป็นกำลังของศาสนา อีกประการหนึ่งก็คือ การไปสอนวิชาศีลธรรมตามโรงเรียนต่าง ๆ โดยเป็นการอนุเคราะห์สังคมด้วยธรรมทาน การที่ให้พระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทในการศึกษาของชาติ ดังกล่าวนี้นี้จะทำให้เยาวชนและสังคมเห็นความสำคัญของวัดและพระสงฆ์^{๕๐} ในส่วนพระสงฆ์ วัดและคณะสงฆ์ก็ไม่ได้ทอดทิ้งคงหาทางสงเคราะห์ระบบการศึกษาของรัฐในด้านนี้ตลอดมา เช่น การสอนธรรมศึกษาในโรงเรียน การสอนศีลธรรมในโรงเรียน แม้ในกิจการด้านการเผยแผ่ต่าง ๆ ก็มุ่งที่จะช่วยสอนศีลธรรมแก่นักเรียน นักศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งนับเป็นการศึกษาสงเคราะห์ของพระสงฆ์ วัดและคณะสงฆ์ที่สำคัญมาก แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐ ได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา เป็นข้อแรกว่า ให้มีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนและผู้อื่น มีระเบียบวินัย มีความเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ศาสนาและหลักธรรม^{๕๑} ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการในลักษณะนี้ เป็นการจัดการศึกษาซึ่งแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ได้จัดการศึกษาตามหลักสูตรของ

^{๕๐} พระมหาสมทรง สิรินธโร, บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเกล็ดไทยจำกัด, ๒๕๒๕), หน้า ๔๒-๔๓.

^{๕๑} กระทรวงศึกษาธิการ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ยูไนเต็ด โปรดักชั่น, ๒๕๒๐), หน้า ๔.

กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชนของชาติและพระภิกษุสามเณร ส่วนหนึ่งเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใกล้วัดและได้ศึกษาหลักธรรมทางศาสนา

๒. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระสงฆ์ให้การศึกษาดอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน เป็นโอกาสให้พระสงฆ์ได้ใช้วิชาการศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติ ด้วยหลักธรรมของพระศาสนา

๓. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีความมุ่งหมายให้วัดได้ช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่ยังเด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัดและพระสงฆ์ได้ร่วมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติแต่วัยเด็ก

๔. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แผนกสามัญศึกษา และมีการศึกษาวิชาพระปริยัติธรรมหมวดภาษาบาลี หมวดพระธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติอีกส่วนหนึ่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๓๗ และอยู่ในสังกัดกรมการศาสนา ขณะนี้มีวัดต่าง ๆ จำนวนมาก จัดตั้งแต่โดยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แต่ยังไม่ได้จัดเป็นการศาสนศึกษาหรือการศึกษาสงเคราะห์โดยรูปการนั้น น่าจะจัดเป็น “การศึกษาสงเคราะห์” มากกว่า เพราะเป็นการศึกษาเพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรให้มีการศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญศึกษา ทั้งผู้เรียนและผู้สอนก็นับหนักทางวิชาสามัญศึกษา^{๕๒}

ซึ่งโดยความเป็นจริง การศึกษาสงเคราะห์ จึงเป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ซึ่งอยู่ในสภาวะยากลำบากอันเนื่องมาจากปัญหาทางสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ให้ได้รับความคุ้มครองช่วยเหลือ และให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ซึ่งสนองตามหลักการที่กำหนดไว้ใน ปญญาสาสว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ได้แก่

๑. เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา อันเนื่องมาจากปัญหาทางสภาพภูมิศาสตร์ ได้แก่ เด็กชาวเขา ชาวเรือ ชาวเกาะ เด็กต่างเชื้อชาติศาสนา และวัฒนธรรม

๒. เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา อันเนื่องมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจ ได้แก่ เด็กยากจน เด็กยากไร้ เด็กในแหล่งเสื่อมโทรม เด็กในชุมชนแออัด บุตรกรรมกรก่อสร้าง

๓. เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา อันเนื่องมาจากปัญหาทางสังคม ได้แก่ เด็กที่ครอบครัวอยู่ยาก เด็กที่ถูกทำทารุณ เด็กที่ถูกใช้แรงงาน เด็กเร่ร่อน เด็กกำพร้าขาดผู้อุปการะ เด็กที่ถูกล่วง

^{๕๒} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโณ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๔๘-๔๙.

ละเมิดทางร่างกายและเพศ หรือเด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ เด็กที่มีความเสี่ยงสูงต่อการถูกชักนำไป ประกอบอาชีพอันไม่พึงประสงค์ เด็กที่ครอบครัวมีปัญหาหาเสพติด เด็กที่ครอบครัวมีปัญหา

๔. เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา อันเนื่องมาจากปัญหาทางการเมือง ได้แก่ เด็กที่เป็นบุตรหลานของผู้ได้รับภัยผู้อพยพลี้ภัยชายแดน บุตรหลานของผู้ที่มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ

๕. เด็กยากจนที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะทางและปัญญาเป็นเลิศ^{๕๓}

สรุปได้ว่า การศึกษาสงเคราะห์ คือการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ซึ่งอยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้ได้รับความคุ้มครองช่วยเหลือและให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการในลักษณะนี้ ได้แก่ โรงเรียนสงเคราะห์ เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์

จากความหมายของการศึกษาสงเคราะห์ ที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ความหมายหลัก สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑๑ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๑ แสดงการสังเคราะห์ความหมายหลักเกี่ยวกับภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระมหาสมทรง สิรินธโร, (๒๕๒๕, หน้า ๔๒-๔๓) และ กระทรวงศึกษาธิการ, (๒๕๒๐, หน้า ๔)	๑) เป็นบทบาทของวัดและพระสงฆ์ ๒) การสอนวิชาศีลธรรม เป็นการอนุเคราะห์สังคม
พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), (๒๕๔๐, หน้า ๔๘-๔๙)	๑) โรงเรียนการกุศลและโรงเรียนสงเคราะห์ ๒) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ๓) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ๔) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
กองการศึกษาสงเคราะห์, (๒๕๔๑, หน้า ๕-๖)	๑) ขาดการศึกษาจากปัญหาสภาพภูมิศาสตร์ ๒) ขาดการศึกษาจากปัญหาทางเศรษฐกิจ ๓) ขาดการศึกษาจากปัญหาทางสังคม ๔) ขาดการศึกษาจากปัญหาทางการเมือง ๕) เด็กยากจนมีความสามารถพิเศษและปัญญาเลิศ

^{๕๓} กองการศึกษาสงเคราะห์, ระเบียบการรับเด็กเข้าเรียน ณ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร : กรมสามัญศึกษา, ๒๕๔๑), หน้า ๕-๖.

๒.๔.๕ การกีดกันการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากการทบทวนเกี่ยวกับภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จากนักวิชาการของไทย พบว่านักวิชาการได้ให้แนวคิดไว้หลากหลาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

คำว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือการหิยธรรมะซึ่งมีมากมายหลายหัวข้อไปขยาย เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ที่จะต้องเผยแผ่พระพุทธศาสนา^{๕๔} ซึ่งโดยความเป็นจริง การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ยังเป็นการทำให้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแพร่หลายออกไป ขยายวงกว้างออกไป ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปปฏิบัติ^{๕๕} ทั้งสองความหมายได้ให้ความสำคัญกับหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยการสร้างบุคลากรไว้สืบทอดพระพุทธศาสนานั้น เปรียบได้ดังตระกูลที่ไม่มีทายาทสืบทอด แม้จะมั่งคั่งมั่นคงเพียงใดในเบื้องต้น ที่สุดก็จะอยู่ไม่ได้เฉกเช่นเดียวกับพระพุทธศาสนา แม้จะมีคำสอนที่พิเศษเพียงใด ถ้าขาดศาสนทายาทสืบทอดต่อ ๆ กันมา ก็สูญสลายไปเช่นนั้น ฉะนั้น พระสงฆ์ที่มองการณ์ไกลท่านจึงพยายามสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพ ไว้สืบทอดพระพุทธศาสนาให้มั่นคงสถาพรต่อไป^{๕๖}

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า หน้าที่ในการเผยแผ่ของวัดหรือพระสงฆ์ คือ การจัดการอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ องค์การเผยแผ่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ได้กำหนดหน้าที่ของวัดต่าง ๆ เจ้าคณะตำบล คณะสงฆ์อำเภอ คณะสงฆ์จังหวัด เกี่ยวกับการเผยแผ่ไว้ดังนี้

๑. อบรมภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญา และอบรมในเรื่องจรรยา มารยาทตลอดถึงการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างต่าง ๆ

๒. อบรมการทำวัตรสวดมนต์ให้เป็นไปโดยมีระเบียบเรียบร้อย

๓. หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอน หรือแนะนำที่เป็นประโยชน์

๔. แนะนำสั่งสอนอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ

๕. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม และให้ได้ยินได้ฟังเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระศาสนาโดยถูกต้อง

^{๕๔} พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต), พระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๗), หน้า ๑๕๐.

^{๕๕} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคุปฺโณ), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓๓.

^{๕๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : จุฬารังการพิมพ์, ๒๕๒๘), หน้า๗๕.

๖. หาอุบายวิธีสกัดกั้นสัทธรรมปฏิรูปมิให้เกิดขึ้น หรือบำบัดที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไปโดยที่
ชอบ

๗. ขวนขวายเพื่อให้ศิษย์วัดมีความรู้ในเรื่องพระศาสนาและอบรมในทางศีลธรรม มีการไหว้
พระสวดมนต์ เป็นต้น

๘. ขวนขวายจัดตั้งห้องสมุด เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาธรรม-บาลี หรือเพื่อประโยชน์ แก่
ประชาชนจัดหาหนังสือเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปบ้าง ที่เกี่ยวกับการไหว้พระสวดมนต์บ้าง ที่เกี่ยวกับ
ศีลธรรมบ้าง ที่เกี่ยวกับประวัติพระบ้าง เพื่อให้ผู้รักาศิลปฟังธรรมตามวัดต่าง ๆ ได้ท่องอ่าน ได้ฟังตาม
สมควรแก่สถานที่และโอกาส

๙. ขวนขวายจัดหาเครื่องอุปกรณ์ในการเรียนภาษาไทยบางประเภทสำหรับชั้นประถมขึ้นไว้
เพื่อให้เด็กที่ขัดสนยืมใช้ในการเรียนเรียน^{๕๗}

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า ทั้งวัดและพระสงฆ์ได้ทำงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
มาเป็นพิเศษ ดังจะเห็นได้จากมีหน่วยพระธรรมทูต ธรรมจาริก ธรรมพัฒนาและหน่วยพัฒนาทางจิต ทั้งมี
หน่วยอบรม อ.ป.ต. (หน่วย อบรมประชาชนประจำตำบล) ทั้งนี้ การเผยแผ่จะได้ผลก็ต่อเมื่อ

๑. พระสงฆ์จะต้องศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจในพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามอย่าง
จริงจัง สอนอย่างไร ปฏิบัติได้นั้น

๒. ไม่สอนให้คลาดเคลื่อนจากความจริง เพื่อผลประโยชน์ของตนกิจ

๓. ไม่ติดยึดในแง่ใดแง่หนึ่งของหลักธรรม

๔. ไม่เห็นแก่ความง่าย ตีความธรรมวินัยตามชอบใจหรือตามความต้องการของประชาชน

๕. ไม่สนองความต้องการของผู้มีอำนาจ

๖. ประสานความเข้าใจ ความเชื่อหรือลัทธิศาสนาอื่น ๆ

พุทธศาสนิกชนทุกคนมีหน้าที่ เผยแพร่พุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไป เพื่อประโยชน์สุขของ
ชาวโลก ความวัฒนาสถาพรของพระ พุทธศาสนาและความมั่นคงของชาติไทย ผู้ที่จะทำหน้าที่ เผย
แพร่ศาสนาได้ดีต้องเป็นผู้รู้ศาสนา และปฏิบัติตนตามหลักธรรมในศาสนาได้โดยสมบูรณ์เป็นนิจ การ
เผยแพร่ศาสนามีคำที่ใช้บ่อย ๒ คำ คือ คำว่า “เผยแพร่” และ “เผยแผ่” “คำว่า เผยแพร่ เป็นลักษณะ
ของมิชชันนารี คือ มุ่งมั่นจะให้ผู้อื่นยอมรับในศาสนาของตน ซึ่งเป็นลักษณะแห่งการจูงใจให้อีกฝ่าย
หนึ่งหันมานับถือคำสอนนั้น ๆ ส่วนคำว่า เผยแผ่ หมายถึงการประกาศให้ทราบ หากทราบแล้วสนใจ

^{๕๗} สิริ เพ็ชรไชย, “ความหมายของคำ”, ในหน้าที่พระสังฆาธิการ, (เอกสารโรเนียวเสนอกรมการศาสนา,
๒๕๒๒), หน้า ๓-๔.

จะเป็นพุทธศาสนิกชนก็ไม่ใช่ที่รังเกียจ การเผยแผ่เป็นศัพท์ที่มีลักษณะอะลุ่มอล่วยและแสดงถึงการมีใจกว้าง ไม่ผูกมัดผู้อื่นด้วยความคิดของตนเองหรือศาสนาของตน”^{๕๘}

สรุปได้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นหน้าที่พระสงฆ์ที่จะต้องทำไว้ในการประกาศหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธ โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม แล้วนำไปประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต โดยการเทศนา สั่งสอน ทั้งวัดและพระสงฆ์ได้ทำงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นพิเศษ ดังจะเห็นได้จากมีหน่วยพระธรรมทูต ธรรมจาริก พระสงฆ์จะต้องศึกษาให้มีความรู้สามารถสอนให้เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ มุ่งมั่นจะให้ผู้นับถือนับในศาสนา ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสในพระรัตนตรัย เพื่อน้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

จากแนวคิดของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดหลัก สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑๒ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๒ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดหลักเกี่ยวกับภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต), (๒๕๒๗, หน้า ๑๕๐)	การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือการหิยธรรมะไปขยายความ
พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคุปฺปโณ), (๒๕๔๐, หน้า ๑๓๓)	การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทำให้หลักธรรมคำสอนแพร่หลายออกไป
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๒๘, หน้า ๗๕)	การสร้างศาสนทายาทเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

^{๕๘} พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ, บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเกล็ดไทยจำกัด, ๒๕๒๕), หน้า ๔๕.

ตารางที่ ๒.๑๒ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
สิริ เพ็ชรไชย, (๒๕๒๒, หน้า ๓-๔)	๑) อบรมภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญา ๒) อบรมให้มีการทำวัตรสวดมนต์ ๓) หาวิธีให้ได้ฟังคำสอนที่เป็นประโยชน์ ๔) สอนประชาชนให้เข้าใจศาสนาพิธีและการปฏิบัติ ๕) เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม ๖) หาอุบายวิธีสกัดกั้นสัทธรรมปฏิรูปมิให้เกิดขึ้น ๗) ขวนขวายให้ศิษย์วัดมีความรู้ในพระศาสนา ๘) จัดห้องสมุดเพื่อประโยชน์การศึกษาธรรม-บาลี ๙) ขวนขวายจัดหาเครื่องอุปกรณ์ในการเรียน
พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ, (๒๕๒๕, หน้า ๔๕)	๑) พระสงฆ์ต้องศึกษาให้เข้าใจในพระธรรมวินัย ๒) ไม่สอนให้คลาดเคลื่อนจากความจริง ๓) ไม่ติดยึดในแง่ใดแง่หนึ่งของหลักธรรม ๔) ไม่เห็นแก่ความง่าย ดีความธรรมวินัยตามชอบใจ ๕) ไม่สนองความต้องการของผู้มีอำนาจ ๖) ประสานความเข้าใจ ความเชื่อ ลัทธิศาสนาอื่น

๒.๔.๖ การกิจด้านการสาธารณูปการ

จากการทบทวนเกี่ยวกับการกิจด้านการสาธารณูปการ จากนักวิชาการของไทย พบว่า นักวิชาการได้ให้แนวคิดไว้หลากหลาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

คำว่า การสาธารณูปการ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ ว่าเป็น คำนาม หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์ สำหรับสาธารณูปการ ที่จัดเป็นระเบียบ บริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า “การสาธารณูปการนั้น” หมายถึง

๑. การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและศาสนสถาน

๒. กิจการอันเกี่ยวกับวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับ พระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็น พระอารามหลวง

๓. กิจการของวัดอื่น ๆ เช่น การจัดงานวัด การรับบริจาค

๔. การศาสนสมบัติของวัด^{๕๙}

ซึ่งโดยความเป็นจริง การช่วยเหลือหรือเกื้อกูลคนส่วนมากหรือคนทั่วไป เป็นคำที่นำมาใช้กับกิจการของพระสงฆ์วัดหรือคณะสงฆ์เป็นครั้งแรก ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ มาตรา ๓๓ ให้จัดระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลางเป็นองค์การต่าง ๆ คือ (๑) องค์การปกครอง (๒) องค์การการศึกษา (๓) องค์การเผยแผ่ (๔) องค์การสาธารณูปการ^{๖๐}

ทั้งสองความหมายได้ให้ความสำคัญกับภารกิจของงานคณะสงฆ์ มีการดูแลบำรุงรักษากิจการและศาสนสมบัติของวัด เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสผู้ปกครองและผู้แทนวัด ที่จะบำรุงรักษากิจการ และศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ตามมาตรา ๓๗ ควรดำเนินการดังนี้

๑. บำรุงรักษาวัด จัดกิจการ และศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี

๒. ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบ หรือคำสั่งของ มหาเถรสมาคม

๓. เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

๔. ให้ความสะดวก ตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล^{๖๑}

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสต้องช่วยพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ทั้งนี้ วัดกับบ้าน พระกับชาวบ้าน เป็นของคู่กันมาช้านานแล้ว โดยที่วัดต้องเป็นแหล่งให้วิทยาการแก่ชาวบ้านทุก ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านศีลธรรมวัฒนธรรมและประเพณี ประชาชนที่จะหันหน้าเข้ามาสู่วัดวามารวมกันมากขึ้น ซึ่งในผลผลิตที่ผ่านมามหาเถรสมาคมและกิจการต่าง ๆ ที่วัดจัดทำพบว่า วัดมีความหมายที่สำคัญ ๆ อยู่ ๕ ประการ ดังนี้ ๑) วัดเป็นที่พำนักอาศัยของพระภิกษุสามเณร ๒) วัดเป็นที่บวชเรียนของลูกหลานชาวบ้าน ๓) วัดเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลของชาวบ้านรอบวัด ๔) วัดและพระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน ๕) วัดเป็นศูนย์กลางกิจกรรมของชุมชน^{๖๒}

^{๕๙} พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปณฺโณ), **การคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๔๕.

^{๖๐} มานพ พลไพรินทร์, **คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ หจก.ชุดิมาการพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๒.

^{๖๑} ปลื้ม โชติธรรมยาญกุล, **คำบรรยายกฎหมายคณะสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๗๒.

^{๖๒} ชำเลียง วุฒิจันทร์, **การพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน, การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๖), หน้า ๑-๒.

สรุปได้ว่า การบริหารงานสาธารณูปการ เป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ในการก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนสมบัติของวัดด้วยการรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งศาสนวัตถุ และศาสนสถานที่มีอยู่เดิมให้มั่นคงถาวร และก่อสร้างเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับศาสนสมบัติ ทรัพย์สินต่าง ๆ ทั้งสังฆาริมทรัพย์และอสังฆาริมทรัพย์ของวัด เจ้าอาวาสต้องช่วยพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน เพื่อความมั่นคงดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา ประชาชนที่จะหันหน้าเข้ามาสู่วัดวาอารามกันมากขึ้น ซึ่งในผลผลิตที่ผ่านมามีบทบาทและกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ของประชาชน ทั้งด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ทั้งประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของคนไทย

จากแนวคิดของการบริหารงานสาธารณูปการ ที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดหลัก สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑๓ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๓ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดหลักเกี่ยวกับภารกิจด้านการสาธารณูปการ

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
ราชบัณฑิตยสถาน, (๒๕๔๒, หน้า ๑๑๗๔)	๑) การก่อสร้างบูรณะศาสนวัตถุและศาสนสถาน ๒) การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย ยุบเลิกวัด ๓) กิจการของวัด การจัดงานวัด การรับบริจาค ๔) การศาสนสมบัติของวัด
มานพ พลไพรินทร์, (๒๕๕๐, หน้า ๒)	๑) องค์การปกครอง ๒) องค์การการศึกษา ๓) องค์การเผยแผ่ ๔) องค์การสาธารณูปการ
ปลื้ม โชติขจรญาณกุล, (๒๕๕๐, หน้า ๑๗๒)	๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการ ศาสนสมบัติของวัด ๒. ปกครองสอดส่องบรรพชิต คฤหัสถ์ที่อยู่ในวัด ๓) สั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ๔) ให้ความสะดวก ตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล
ชำเลื่อง วุฒิจันทร์, (๒๕๒๖, หน้า ๑-๒)	๑) วัดเป็นที่พำนักอาศัยของพระภิกษุสามเณร ๒) วัดเป็นที่บวชเรียนของลูกหลานชาวบ้าน ๓) วัดเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลของชาวบ้านรอบวัด ๔) วัดและพระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน ๕) วัดเป็นศูนย์กลางกิจกรรมของชุมชน

๒.๔.๗ การกิจด้านการสาธารณสงเคราะห์

จากการทบทวนเกี่ยวกับการกิจด้านการสาธารณสงเคราะห์ จากนักวิชาการของไทย พบว่า นักวิชาการได้ให้แนวคิดไว้หลากหลาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

คำว่า การสาธารณะสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระสงฆ์ สามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระสงฆ์ สามเณรที่วัดประสบภัยขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาส พระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชน และประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ ให้สถานที่เป็นแหล่งประชุมหมู่บ้าน การช่วยเหลือผู้ยากไร้ เป็นต้น^{๖๓} ซึ่งโดยความเป็นจริง การสาธารณะสงเคราะห์ เป็นงานในส่วนไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างถนนทำสะพาน ศาลาพักร้อนงานนี้จะมี อบต. เข้ามาทำหน้าที่ ส่วนที่คณะสงฆ์จะช่วยสังคมได้ เช่นการช่วยเหลือผู้ยากไร้เพราะถูกไฟไหม้บ้าน การจัดหน่วยบรรเทาสาธารณภัยหรือการจัดการให้ฟรีในพิธีงานศพ ไม่เก็บค่าน้ำค่าไฟไม่เก็บค่าเจ้าพนักงาน หากเขามีศรัทธาก็จะทำบุญ ส่วนนี้ก็จะช่วยบรรเทาทุกข์ให้ กับชาวบ้านที่เป็นพุทธศาสนิกชนได้ ตลอดทั้งให้การช่วยเหลือสังคมทั้งภายในวัดและนอกวัด ภายในวัด เช่น อำนวยความสะดวกแก่ผู้มาพึ่งมาทำบุญที่วัดให้เหมาะสมและวัดต้องสะอาด สะดวก สบาย ภายนอกวัด เช่น สงเคราะห์ช่วยเหลือชาวบ้านที่มีทุกข์เท่าที่จะทำได้อย่านิ่งดูดาย^{๖๔} ทั้งสองความหมายได้ให้ความสำคัญกับประชาชนให้ชุมชน การสาธารณะสงเคราะห์เป็นการจัดให้การสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์บำรุงวัด ทายกทายิกาของวัดหรือประชาชนทั่วไป วัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้านและบ้านอยู่ได้ก็ต้องพึ่งวัด วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่ของวัดจะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือ การสาธารณะสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัด และเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะจัดได้^{๖๕} ซึ่งสอดคล้อง กับแนวคิดที่ว่า งานสาธารณะสงเคราะห์เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคม โดยมีวัดและพระภิกษุสามเณรเป็นแกนนำ ได้แก่ โครงการอุปสมบท และบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณร และวัดที่ประสบภัยขาดแคลน วัดเจ้าอาวาส พระภิกษุ เป็นผู้นำ

^{๖๓} กรมการศาสนา, คู่มือการบริหารจัดการวัดฉบับย่อ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๗.

^{๖๔} พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม), สารภาค ๑๕, (กาญจนบุรี : สำนักพิมพ์ธรรมเมธี, ๒๕๔๘), หน้า ๒๕.

^{๖๕} พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาสิริ), การจัดสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๘), หน้า ๑๔.

ในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่นให้สถานที่เป็นที่จัดประชุม อบรมเยาวชน และประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนการช่วยเหลือผู้ป่วยยากไร้^{๖๖}

ซึ่งโดยความเป็นจริง แนวคิดการบริหารวัดด้านงานสาธารณสงเคราะห์ ต้องปฏิบัติให้ได้ตามหลัก สะอาด สว่าง และสงบ ดังนี้

๑) สะอาด หมายถึง การดูแลและการจัดการวัดที่ดี ไม่สกปรกกรุงรัง จัดเสนาสนะเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นที่เกิดศรัทธาปสาทะแก่ผู้มาพบเห็น ไม่สร้างความขุ่นข้องใจแก่ผู้มาเยือน

๒) สว่าง หมายถึง การจัดวัดที่ดูโปร่ง สบายตาม ไม่รกทึบ หรือมีความสลับซับซ้อน เน้นความเรียบง่ายและประโยชน์ให้สอยสูงสุด

๓) สงบ หมายถึง วัดเป็นสถานที่ที่สงบจากอบายมุข ไม่มีเสียงอึกทักกรึกโครม ร่มเย็นเป็นสุข ด้วยสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ^{๖๗}

สรุปได้ว่า งานสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานเกี่ยวกับการที่พระสงฆ์ให้ความสงเคราะห์ประชาชนในชุมชนและสังคม โดยมีวัดและพระภิกษุสามเณรเป็นผู้นำที่สำคัญ และเป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคม การช่วยเหลือผู้ยากไร้ การจัดหน่วยบรรเทาสาธารณภัยหรือการบริหารให้ฟรีในพิธีงานศพ ทางวัตถุและจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการพัฒนาจิตใจ ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ด้านการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม นอกจากนี้งานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ ยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้านอีกทางหนึ่งด้วย หากเขามีศรัทธาก็จะทำบุญ ก็จะช่วยบรรเทาทุกข์ให้ กับชาวบ้านที่เป็นพุทธศาสนิกชนได้ ทุกคนก็จะอยู่ในสังคมอย่างสงบสุข

จากความหมายของงานสาธารณสงเคราะห์ ที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดหลัก สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑๔ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑๔ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดหลักเกี่ยวกับการกิจด้านการสาธารณสงเคราะห์

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
กรมการศาสนา, (๒๕๔๐, หน้า ๗)	การสาธารณสงเคราะห์เป็นการช่วยเหลือสังคม โดยมีวัดและเจ้าอาวาส พระสงฆ์ เป็นผู้นำ

^{๖๖}ไพบุลย์ เสียงก้อง, “หลักการบริหารวัด”, วัดพัฒนา ๔๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๔), หน้า ๒๖.

^{๖๗}สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, วัดพัฒนา ๕๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๒๖-๒๗.

ตารางที่ ๒.๑๔ (ต่อ)

นักวิชาการ/นักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ พุสฺสธมฺโม), (๒๕๔๘, หน้า ๒๕)	๑) การสาธารณสุขสงเคราะห์ เป็นการก่อสร้างถนน ทำสะพาน ๒) การช่วยเหลือสังคมทั้งภายในวัดและนอกวัด
พระราชรัตนโมณี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาสิริ), (๒๕๓๘, หน้า ๑๔), ไพฑูรย์ เสียงก้อง, (๒๕๔๔, หน้า ๒๖)	๑) งานสาธารณสุขสงเคราะห์เป็นงานเกี่ยวกับการ สงเคราะห์ชุมชนและสังคม ๒) การสาธารณสุขสงเคราะห์ เป็นหน้าที่ของวัดและ เจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการ
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, (๒๕๕๐, หน้า ๒๖-๒๗)	งานสาธารณสุขสงเคราะห์ ต้องปฏิบัติให้ได้ตามหลัก สะอาด สว่าง และสงบ

๒.๕ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพื้นที่การวิจัย

๒.๕.๑ ความเป็นมาของการใช้สารสนเทศการเพื่อบริหารงานคณะสงฆ์ จังหวัดนครปฐม

จังหวัดนครปฐม เป็นอยู่อารยธรรมสำคัญที่มีประวัติความเป็นมายาวนานในแผ่นดินสุวรรณภูมิ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์กล่าวว่า เมืองนครปฐมแต่เดิมนั้นตั้งอยู่ริมทะเล เป็นเมืองเก่าแก่ มีความเจริญรุ่งเรืองมานับตั้งแต่สมัยสุวรรณภูมิ และเป็นราชธานีสำคัญในสมัยทวารวดี ในยุคนั้น นครปฐมเป็นแหล่งเผยแผ่อารยธรรมจากประเทศอินเดีย ซึ่งรวมทั้งพุทธศาสนา นครปฐมจึงเป็นศูนย์กลางของความเจริญ มีชนชาติต่าง ๆ อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก และเป็นศูนย์กลางการบริหารและการปกครองทั้งฝ่ายอาณาจักรและฝ่ายพุทธจักร การบริหารงานคณะสงฆ์นั้น ในสมัยต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ ได้มีการกำหนดให้พระเถระผู้ปกครองคณะสงฆ์ในเมืองนครชัยศรี มีสมณศักดิ์เป็นเพียงพระครู เพียงตำแหน่งเดียวคือ “พระครูธรรมปัญญา” แต่พระเถระรูปนี้มีนามเดิม จำพรรษา ณ อารามไหน และดำรงตำแหน่งอยู่นานเท่าไร ยังไม่พบบันทึกที่กล่าวเอาไว้

การบริหารงานคณะสงฆ์ในสมัยรัชกาลที่ ๔

เมื่อตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์ว่างลง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพิจารณาเห็นว่าพระสมุห์แก้ว วัดรังสีสุทธาวาส กรุงเทพมหานคร เป็นคนชาวเมืองนครชัยศรี จึงได้โปรดให้ย้ายมาเป็นเจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์ และโปรดเกล้าฯ ให้เป็นพระราชาคณะในราชทินนามว่า “พระสนธิสมณคุณ” ตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่เมืองนครชัยศรี และในคราวเดียวกันทรงโปรดเกล้าฯ

ให้ พระกล่ำ วัดพระปฐมเจดีย์ มีสมณศักดิ์เป็นพระครูในราชทินนามว่า “พระครูปฐมเจติยานุรักษ์” ตำแหน่งเจ้าคณะรองเมืองนครชัยศรี และรองเจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์^{๖๘} ทำให้ในสมัยรัชกาลนี้มี พระสงฆ์ดำรงตำแหน่งในการบริหารงานคณะสงฆ์ รวมเป็น ๒ ตำแหน่งคือ ๑) พระสนิทสมณคุณ เจ้าคณะใหญ่เมืองนครชัยศรี ๒) พระครูปฐมเจติยานุรักษ์ เจ้าคณะรองเมืองนครชัยศรี

การบริหารงานคณะสงฆ์ในสมัยรัชกาลที่ ๕

ในต้นสมัยรัชกาลที่ ๕ เมื่อ พระสนิทสมณคุณ (แก้ว) ได้ถึงแก่มรณภาพแล้ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ พระครูปฐมเจติยานุรักษ์ เป็นเจ้าอาวาสปกครองบริหารวัดพระปฐมเจดีย์ และโปรดเกล้าฯ ให้เป็นพระราชาคณะในราชทินนามว่า “พระสนิทสมณคุณ” ตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่เมืองนครชัยศรี นอกจากนี้ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้พระอธิการวัดสุประดิษฐาราม มีสมณศักดิ์เป็นพระครูในราชทินนามว่า “พระครูปฐมเจติยานุรักษ์” ตำแหน่งเจ้าคณะรองเมืองนครชัยศรี^{๖๙} ครั้นกาลต่อมา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงโปรดให้พระเถระที่เป็นพระฐานานุกรมในพระสนิทสมณคุณ ได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานคณะสงฆ์ ความว่า

ข้อ ๑ คณะควรแบ่งออกเป็นสี่ส่วน ในส่วนหนึ่ง ๆ ให้มีเจ้าคณะรองเป็นผู้ดูแลว่ากล่าวเหมือนที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ เจ้าคณะรองทั้งสี่นั้นให้ตั้ง พระครูปฐมเจติยานุรักษ์ ๑ พระปลัด ๑ พระวินัยธร ๑ คณะทั้งสี่นั้นให้ขึ้นพระสนิทสมณคุณ เป็นผู้ดูแลว่ากล่าวทั้งสิ้น

ข้อ ๒ ให้เจ้าอธิการในอาวาสนั้น ๆ ทำบัญชีชื่อพระสงฆ์ พรรษา อายุ ของพระสงฆ์ในอาวาสของตน ๆ ไว้สำหรับตัวฉบับหนึ่งมาส่ง

^{๖๘} คณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม, ทำเนียบการปกครองคณะสงฆ์เมืองนครชัยศรี (จังหวัดนครปฐม) ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔ - ปัจจุบัน, ๒๕๕๖, หน้า ๑-๓.

^{๖๙} เรื่องเดียวกัน หน้า ๔

๒.๕.๒ พื้นที่การใช้สารสนเทศเพื่อการบริหารงานคณะสงฆ์ จังหวัดนครปฐม

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงแผนที่ของจังหวัดนครปฐม

๒.๕.๓ จำนวนของพระสงฆ์และวัดในเขตพื้นที่จังหวัดนครปฐม

คณะสงฆ์สังกัดมหานิกายในจังหวัดนครปฐม ปกครองตามลำดับตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (๒๕๐๕) โดยมีเจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้ปกครองสูงสุด แบ่งเขตการปกครองเป็น ๗ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครปฐม อำเภอนครชัยศรี อำเภอสามพราน อำเภอบางเลน อำเภอกำแพงแสน อำเภอดอนตูม อำเภอพุทธมณฑล เขตการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม มีวัดทั้งสิ้น ๑๙๙ แห่ง ในส่วนของการบริหารและปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐมในปัจจุบัน (มหานิกาย) สามารถแสดงรายละเอียดตามลำดับชั้นการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ได้ดังนี้

คณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม

- ๑) เจ้าคณะภาค ๑๔ พระพรหมติลก (เอื้อน ป.ธ.๙)
- ๒) เจ้าคณะจังหวัดนครปฐม พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ป.ธ.๙) รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม พระครูปราการลักษณิบาล
- ๓) เจ้าคณะอำเภอมืองนครปฐม พระศรีปริยัติมุนี (สมบุญ ป.ธ.๙)
- ๔) เจ้าคณะอำเภอนครชัยศรี พระครูสิริปัญญาวิวัฒน์
- ๕) เจ้าคณะอำเภอสามพราน พระครูอดุลยพัฒนาภรณ์

- ๖) เจ้าคณะอำเภอบางเลน พระครูถาวรศีลวัตร
- ๗) เจ้าคณะอำเภอกำแพงแสน พระครูอาทรภักทรกิจ
- ๘) เจ้าคณะอำเภอดอนตูม พระศรีธีรวงศ์ (สมัย ป.ธ.๙)
- ๙) เจ้าคณะอำเภอพุทธมณฑล พระราชวิริยาลังการ (แย้ม ป.ธ.๓)

เขตการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม แบ่งการปกครองออกเป็น ๗ อำเภอ ๓๖ ตำบล มีพระสังฆาธิการ จำนวน ๓๗๐ รูป ดังต่อไปนี้ คือ^{๗๐}

- ๑) อำเภอเมืองนครปฐม มีวัดในเขตปกครอง ๓๙ วัด มีพระสังฆาธิการ จำนวน ๑๑๓ รูป
- ๒) อำเภอนครชัยศรี มีวัดในเขตปกครอง ๓๖ วัด มีพระสังฆาธิการ จำนวน ๕๑ รูป
- ๓) อำเภอสามพราน มีวัดในเขตปกครอง ๒๔ วัด มีพระสังฆาธิการ จำนวน ๔๔ รูป
- ๔) อำเภอบางเลน มีวัดในเขตปกครอง ๓๘ วัด มีพระสังฆาธิการ จำนวน ๖๑ รูป
- ๕) อำเภอกำแพงแสน มีวัดในเขตปกครอง ๓๘ วัด มีพระสังฆาธิการ จำนวน ๖๔ รูป
- ๖) อำเภอดอนตูม มีวัดในเขตปกครอง ๑๘ วัด มีพระสังฆาธิการ จำนวน ๒๖ รูป
- ๗) อำเภอพุทธมณฑล มีวัดในเขตปกครอง ๖ วัด มีพระสังฆาธิการ จำนวน ๑๑ รูป

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการใช้สารสนเทศเพื่อการบริหารงานคณะสงฆ์ จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้สืบค้นงานวิจัยที่มีผู้ได้จัดทำไว้แล้ว มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม

จากการศึกษาทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ที่มินักวิชาการ/นักวิจัยได้จัดทำไว้แล้ว พบว่ามีผลงานวิจัยแตกต่างกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พระอภัย อภิชาติ (ชูขุนทด) ได้วิจัยเรื่อง “หลักธรรมสำหรับพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ ในสังคมปัจจุบัน” โดยพบผลการวิจัยว่า ปัญหาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน พบว่า ความหมายพฤติกรรมของมนุษย์ หมายถึง การแสดงออกทางการกระทำด้วยกิริยาอาการ ได้แก่ ทางกาย วาจา และใจ ซึ่งเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นบุคคลใดหรือนับถือศาสนาใดก็ตาม การกระทำย่อมส่งผลให้เป็นกรรมดี หรือกรรมชั่วก็อยู่ที่การกระทำเป็นสำคัญ ลักษณะพฤติกรรมของมนุษย์มี ๓ ประเภทการกระทำที่ทุจริตและสุจริต หรือบุญกับบาป สังเกตเห็นได้ว่าปัญหาทางด้านพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน มี ๔ ด้าน คือ ปัญหาด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านการปกครอง และด้าน

^{๗๐} สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม, ข้อมูลพระภิกษุสงฆ์, (นครปฐม : สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม, ๒๕๕๘), หน้า ๑๒.

สังคัม หลักธรรมในการพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท พบว่ามี ๒ ประการ คือ (๑) หลักเบญจศีล คือ ข้อประพฤติปฏิบัติสำหรับควบคุมกาย และวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม แบ่งเป็นประเภทของเบญจศีลได้ ๕ ประเภท คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์มีชีวิต, เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้, เว้นจากการประพฤติดินในกาม, เว้นจากการพูดเท็จ และเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท และอาณิสสของบุคคลผู้มีศีลสมบูรณ์ด้วยศีลในโลกนี้ ย่อมมีโภคทรัพย์ ย่อมแก่กล้า ไม่เก้อเงิน ย่อมไม่หลงลืมสติตายหลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดในสุคติ โลกสวรรค์ และ (๒) เบญจธรรม หมายถึง กัลยาณธรรม แปลว่า ธรรมที่มีความงามเป็นข้อปฏิบัติ พิเศษที่ยิ่งขึ้นไปกว่าศีล ซึ่งจะทำให้มนุษย์เป็นคนดี มีคุณธรรม มีกาย วาจา ใจ ที่สะอาดงดงามแบ่ง ออกเป็นประเภทของเบญจธรรม ๕ ประเภท คือ ความเมตตากรุณา การเลี้ยงชีพโดยชอบ ความสำรวมในกาม พูดความจริง และความระลึกความรู้สึกตัวอยู่เสมอ บุคคลนำไปประพฤติปฏิบัติแล้วจะเกิด ผลดีแก่ผู้ปฏิบัติอย่างแน่นอน^{๗๑}

ประกาศรี อัมวณิช ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาของ ข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ” โดยพบผลการวิจัยว่า ๑) ข้าราชการสังกัด สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับราย การพฤติกรรมตามข้อบังคับว่าด้วย จรรยาข้าราชการของ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๕๒ ของบุคลากรในหน่วยงาน โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน นอกจากนั้นพบว่า ด้านความ ซื่อสัตย์สุจริตและความรับผิดชอบ มีค่ามากที่สุด ด้านการมุ่งผล สัมฤทธิ์ของงานมีค่าน้อยที่สุด ๒) ข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรายการพฤติกรรม เบี่ยงเบน ของบุคลากรในหน่วยงาน โดยรวมอยู่ในระดับน้อยเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับ น้อยทุกด้าน ยกเว้นด้านแสวงหาผลประโยชน์ และด้านอาชญากรรม อยู่ในระดับน้อยที่สุด หรือเกือบไม่ มี เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านขาดประสิทธิภาพ มีค่าสูงสุดด้านแสวงหาผลประโยชน์ มีค่าต่ำสุด ๓) ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพ ได้แก่ ควรเสริมสร้างและพัฒนาพฤติกรรม ของผู้บริหาร หรือหัวหน้าหน่วยงานให้เป็นต้นแบบที่ดี ควรให้รางวัล เสริมขวัญ กำลังใจ ทำให้เกิดการ กระตุ้น การทำงานดียิ่งขึ้น ควรมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ควรจัดบุคลากรให้เต็ม ตามกรอบอัตรากำลัง และจัดการพัฒนาบุคลากรให้ตรงกับหน้าที่การงานเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ควรนำระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานมาใช้กับบุคลากรอย่างจริงจัง ควรจัด

^{๗๑} พระอภัย อภิชาโต (ชูขุนทด), “การศึกษาหลักธรรมสำหรับพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคัมปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔๑-๑๔๔.

กิจกรรมเพื่อการพัฒนาบุคลากร และการสร้างค่านิยมการรักองค์กร เพิ่มแรงจูงใจในการรักษาภาพลักษณ์ขององค์กร^{๗๒}

ชานนท์ วงศ์นวล ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาพฤติกรรมการอ่านของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช” โดยพบผลการวิจัยว่า ๑) พฤติกรรมการอ่านของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช พบว่า พฤติกรรมการใช้เวลาในการอ่านหนังสือ นิสิตส่วนใหญ่ใช้เวลาในการอ่านหนังสือค่อนข้างน้อย กล่าวคือใช้เวลาอ่านสัปดาห์ละ ๑-๒ ครั้ง และมีจำนวนน้อยที่สุดที่อ่านสัปดาห์ละ ๕-๖ ครั้ง มีพระนิสิตจำนวนร้อยละ ๑๑ เท่านั้นที่อ่านหนังสือเกือบทุกวัน นอกจากจะอ่านจำนวนน้อยครั้งและการอ่านแต่ละครั้ง นิสิตวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชใช้เวลาน้อยที่สุด กล่าวคือใช้เวลา ๑-๒ ชั่วโมง ร้อยละ ๕๔ และใช้เวลามากกว่า ๔ ชั่วโมงต่อครั้ง มีนิสิตอ่านเพียงร้อยละ ๒ เรื่องที่อ่านแต่ละครั้งจะอ่าน ๒-๓ เรื่อง และอ่านที่วัดของตนมากที่สุด หนังสือที่เลือกอ่านคือ หนังสือพิมพ์ แหล่งที่อ่านคือ อินเทอร์เน็ต เนื้อหาที่เลือกอ่าน คือ ทันสมัย และตรงกับความต้องการตนเอง ๒) ปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอ่านของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช ปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมการอ่านของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า วันที่นิสิตเลือกอ่านหนังสือจะเป็นวันที่มีกิจกรรมการเรียนการสอน และจะเลือกอ่านหนังสือเฉพาะช่วงก่อนสอบ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด นิสิตเลือกอ่านหนังสือในห้องสมุดเป็นหลัก มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับรองลงมา เลือกอ่านหนังสือโดยพิจารณาเนื้อหาหนังสือตรงกับรายวิชาที่ศึกษาเป็นหลัก อ่านหนังสือที่อาจารย์แนะนำเป็นหลัก เลือกอ่านหนังสือเรียนมากกว่าหนังสือทั่วไป ๓) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการอ่านนิสิตวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช จากการศึกษาพฤติกรรมการอ่านของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช จากกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๔๒๐ คน พบว่า นิสิตส่วนใหญ่จะเลือกอ่านหนังสือพิมพ์เป็นหลัก เหตุผลที่ต้องการอ่านคือต้องการรู้เท่าทันโลกและแสวงหาคำตอบในสิ่งที่ตนเองสนใจ กล่าวคือสนใจเรื่องที่กำลังเป็นข่าวหรือคนในสังคมติดตาม ส่งผลต่อการอ่านของตนคือการเข้าไปอ่าน เพื่อต้องการรู้และเพื่อต้องการสนทนากับคนอื่นด้วย^{๗๓}

เจณิภา คงอัม ได้วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการใช้บริการอินเทอร์เน็ตของเยาวชน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมในการใช้บริการอินเทอร์เน็ต ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพของเยาวชน จากการใช้อินเทอร์เน็ตของเยาวชนและเพื่อสรุปปัญหาที่เกิดขึ้น กับเยาวชน

^{๗๒} ประภาศรี อิมวณิช, “การศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ”, **รายงานการวิจัย**, (กลุ่มงานคุ้มครองจริยธรรม : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๓), หน้า ๑๓๔-๑๓๕.

^{๗๓} ชานนท์ วงศ์นวล, “ศึกษาพฤติกรรมการอ่านของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๓๓-๑๓๖.

จากการใช้อินเทอร์เน็ต โดยพบผลการวิจัยว่า เยาวชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง ๑๔-๑๖ ปี กำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้น ปลาย (ม.๔-ม.๖) หรือ ปวส.อาศัยอยู่กับ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ประกอบอาชีพอิสระ และเยาวชนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้บริการอินเทอร์เน็ต คือ ไปใช้บริการสัปดาห์ละ ๒-๓ ครั้ง ใช้บริการในวันอาทิตย์ ระยะเวลา ๓ ชั่วโมงต่อครั้ง ในช่วง กลางวัน โดยเลือกเล่นเกมออนไลน์ ในการเริ่มใช้ครั้งแรกไม่มีผู้ใดแนะนำไปใช้ด้วยตนเอง มีค่าใช้จ่าย ๒๐-๔๐ บาทต่อครั้ง เลือกใช้บริการร้านอยู่ใกล้บ้าน และเพื่อนเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการ อินเทอร์เน็ต ส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ตให้เกิดความเพลิดเพลินในเวลาเหงา และช่วยคลายเครียด รองลงมาคือการติดตามข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เช่น กีฬา บันเทิง การเมือง การหาข้อมูล และความรู้ทั่ว โลกในทางสร้างสรรค์ การพัฒนาตนเองทางด้านการศึกษาให้ดีขึ้น การศึกษาค้นคว้าข้อมูล และเพื่อการ ติดต่อสื่อสาร ติดตามข่าวสารโลกที่เปลี่ยนแปลงไปทุกวัน ตามเทคโนโลยีเพื่อนำมาปรับใช้ในการ พัฒนาตนเอง เล่นเกมสื่ทางอินเทอร์เน็ตเพื่อคลายเครียดสนุกสนาน ส่งรายงานและการบ้านให้ครู อาจารย์ทางอีเมล สมัครเมลเพื่อความเร็วในการรับส่งจดหมายและประหยัดค่าใช้จ่าย ใช้ อินเทอร์เน็ตในการหาข้อมูลเพื่อหางานสร้างรายได้ ชอบเกมที่เน้นการฆ่ากันต่อสู้กันอย่างรุนแรง เช่น เกมในสนามรบ และมีความคุ้นเคยกับอาวุธสงครามต่าง ๆ ในเกม ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า สถานภาพของเยาวชน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับ การศึกษา สถานภาพครอบครัว และอาชีพผู้ปกครอง มี ความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๗๔}

กุลนิดา สายนุ้ย ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยะลา” โดยพบผลการวิจัยว่า เปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคอาหารของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยะลา จำนวน ๓๓๔ คน พบว่า เพศ อายุ ระดับ การศึกษา รายได้ของนักเรียน และความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่แตกต่างกัน มี พฤติกรรมการบริโภคอาหารไม่ต่างกัน แต่เจตคติเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารต่างกัน มี พฤติกรรมการบริโภคอาหารต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑^{๗๕}

ยุพา แสงทอง ได้วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการบริโภคสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของนัก ศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ปีการศึกษา ๒๕๕๐” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและ เปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษา ความคิดเห็นของ

^{๗๔}เจณิภา คงอิม, “พฤติกรรมการใช้บริการอินเทอร์เน็ตของเยาวชน”, **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตศึกษา : วิทยาลัยราชพฤกษ์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑๐-๑๑๓.

^{๗๕}กุลนิดา สายนุ้ย, “พฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัด ยะลา”, **ปริญาณิพนธ์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงครานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๕๒), หน้า๑๒๐-๑๒๔.

นักศึกษาที่มีต่อการส่งเสริมการบริโภคสื่อของมหาวิทยาลัย และปัญหาอุปสรรคในการบริโภคสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยพบผลการวิจัยว่า นักศึกษาภาคปกติและภาคพิเศษ ระดับปริญญาตรี ประกาศนียบัตรบัณฑิตและปริญญาโท ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ที่ศูนย์ให้การศึกษาภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย มีพฤติกรรมการบริโภคสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือพิมพ์บอ่ยที่สุด รองลงมา ได้แก่ วารสาร นิตยสารและตำราเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อติดตามข่าวสารเหตุการณ์ สถานที่ที่ใช้บริโภคสื่อสิ่งพิมพ์ คือ ที่บ้าน โดยบริโภคสื่อสิ่งพิมพ์ทุกวัน ครั้งละประมาณ ๒๐-๓๐ นาที ด้านพฤติกรรมการบริโภคสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ด้านการใช้อินเทอร์เน็ตและสื่ออิเล็กทรอนิกส์มากกว่า ๓ ปี อุปกรณ์ที่ใช้เป็นคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลและโทรศัพท์มือถือโดยบริโภคข้อมูลทางเวปไซด์ไว้บ เพื่อการศึกษาค้นคว้าและติดตามข่าวสารเหตุการณ์ ใช้สถานที่ทำงานและที่บ้าน โดยใช้ครั้งละน้อยกว่า ๑ ชั่วโมง ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการส่งเสริมการบริโภคสื่อของมหาวิทยาลัย พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษา จำแนกตามประเภทนักศึกษา ศูนย์ให้การศึกษาพบว่า ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อเปรียบเทียบตามระดับการศึกษาพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนักศึกษาระดับปริญญาโทมีความคิดเห็นสูงกว่าระดับปริญญาตรีและประกาศนียบัตรบัณฑิต ด้านปัญหาอุปสรรคในการบริโภคสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ พบว่า นักศึกษาไม่มีเวลาและไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง^{๗๖}

สรุปได้ว่า งานวิจัยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการ มีผลการวิจัยโดยรวมเป็นการแสดงออกทางการกระทำในรูปแบบต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีจุดมุ่งหมายที่เกิดจากความพึงพอใจความต้องการในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งพฤติกรรมการแสดงออกในลักษณะที่แตกต่างกันไป หรืออาจกล่าวได้ว่า พฤติกรรมของบุคคลอาจเปลี่ยนแปลงไปได้ตามข้อเท็จจริง

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศเพื่อการบริหาร

จากการศึกษาทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศเพื่อการบริหาร ที่มีนักวิชาการ/นักวิจัยได้จัดทำไว้แล้ว พบว่ามีผลงานวิจัยแตกต่างกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ชณุดพร เจียชุม, กานดา จันทรแย้ม ได้วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง จังหวัดพัทลุง” โดยพบผลการวิจัยว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง จังหวัดพัทลุง ประชากรเป็นบุคลากร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง จังหวัดพัทลุง เขต ๑ และเขต ๒ จำนวน ๒๓๐ คน เครื่องมือวิจัยคือแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

^{๗๖} ยุพา แสงทอง, “พฤติกรรมการบริโภคสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ๒๕๕๑), หน้า ๘๗-๙๐.

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนแบบทางเดียว โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ผลการศึกษาพบว่า ระดับพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง จังหวัดพัทลุง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าพฤติกรรมการใช้สารสนเทศของบุคลากร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง จังหวัดพัทลุง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ๒ ด้านและมีค่าเฉลี่ยมาก ๒ ด้าน โดยด้านประโยชน์ที่ได้รับมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ขณะที่ด้านเครื่องมือที่ใช้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ด้านเพศ อายุ หน่วยงาน ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ประสบการณ์ฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศประสบการณ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศที่แตกต่างกัน ส่งผลให้พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ของบุคลากรสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง จังหวัดพัทลุงไม่แตกต่างกัน^{๗๗}

บุญรอด แสงสว่าง ได้วิจัยเรื่อง “แสงสว่างการศึกษาความสามารถ และความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูศึกษานอกระบบ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดชัยภูมิ” โดยพบผลการวิจัยว่า ๑. ครูมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครูมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการติดต่อสื่อสารและการสืบค้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเตรียมสื่อการเรียนรู้หรือช่วยในการทำงาน ส่วนด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการวัดผลประเมินผลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ๒. ครูเพศชายและครูเพศหญิง มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทั้งครูเพศชายและครูเพศหญิง มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการติดต่อสื่อสารและการสืบค้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเตรียมสื่อการเรียนรู้หรือช่วยในการทำงาน ส่วนด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการวัดผลประเมินผล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการติดต่อสื่อสารและการสืบค้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเตรียมสื่อการเรียนรู้หรือช่วยในการทำงาน ส่วนด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการวัดผลประเมินผล มีค่าเฉลี่ย

^{๗๗} ชนุดพร เจียชุม, “พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง จังหวัดพัทลุง”, **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**, (คณะศิลปศาสตร : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๖), หน้า ๑๒๑-๑๒๕.

วิธีการสร้างเว็บไซต์ด้วยเว็บสำเร็จรูป วิธีการใช้โปรแกรมสร้างภาพเคลื่อนไหว วิธีการใช้งานโปรแกรมแสดงผลสื่อมัลติมีเดีย และวิธีการใช้โปรแกรมสร้างสื่อ CAI ตามลำดับ^{๗๘}

พัฒน์นรี อัฐวงศ์ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของนิสิต มจร.วช. แพร่” โดยพบผลการวิจัยว่า (๑) นิสิตส่วนใหญ่เป็นคฤหัสถ์มากกว่าบรรพชิต นิสิตชั้นปีที่ ๓ มากที่สุด รองลงมา ชั้นปีที่ ๒ ชั้นปีที่ ๑ และชั้นปีที่ ๔ ตาม ลำดับ นิสิตสาขาวิชารัฐศาสตร์ มากที่สุด รองลงมาคือ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา สาขาวิชาสังคมศึกษา และสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มี อายุ ๒๐-๓๐ ปี มากที่สุด รองลงมา อายุ ๓๑-๔๐ ปี อายุ ๔๑ ปีขึ้นไป และต่ำกว่า ๒๐ ปี ช่วงเวลาที่ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์มากที่สุด คือ ช่วงเวลา ๑๑.๐๑-๑๓.๐๐ น. ความถี่ในการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ๑ ครั้งต่อสัปดาห์ ระยะเวลาในการเปิดรับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในแต่ละครั้งใช้เวลา ๓๐ นาที และสืบค้นโดยวิธีทดลองใช้ด้วยตนเองมากที่สุด (๒) นิสิตมีพฤติกรรมการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านพุทธิพิสัยอยู่ในระดับมาก ยกเว้น มีความรู้ทางด้านภาษาต่างประเทศ มีการนำความรู้ที่ได้มาผลิตสื่อการเรียนการสอนและมีการใช้บริการจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านจิตพิสัยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ด้านทักษะพิสัยอยู่ในระดับมาก ยกเว้นมีทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านเหตุผลการใช้อยู่ในระดับมาก ยกเว้น เพื่ออ่านตำราอิเล็กทรอนิกส์ (e-Book) เพื่อตรวจสอบผลการเรียนผ่านระบบเครือข่ายของมหาวิทยาลัย เพื่อสนทนาและร่วมแสดงความคิดเห็นในห้องคุย (Chat Room) และเพื่อรับชมการสอนผ่านระบบเครือข่าย (e-Learning) อยู่ในระดับปานกลาง และด้านปัญหาอุปสรรคการใช้ อยู่ในระดับมาก ยกเว้นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไม่ตรงกับตามความต้องการของผู้รับบริการ สัญญาณ ถูกขัดจังหวะขณะค้นคว้าหาข้อมูล โปรแกรมที่ใช้ร่วมไม่ทันสมัยและ ไม่รู้จักสถานที่ตั้งคอมพิวเตอร์หรือผู้ติดต่อประสานงานดูแลระบบ อยู่ในระดับปานกลาง (๓) ประเภทของนิสิตแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นรายข้อ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ (๔) ชั้นปีที่ศึกษาแตกต่างกันนิสิตมีพฤติกรรมการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้น พบว่า รายข้อ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ (๕) สาขาวิชาที่ศึกษาแตกต่างกัน นิสิตมีพฤติกรรมการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยรวม และรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

^{๗๘}บุญรอด แสงสว่าง, “การศึกษาความสามารถและความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูการศึกษานอกระบบ จังหวัดชัยภูมิ”, **รายงานการวิจัย**, (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๕), หน้า ๑๕๓-๑๕๗.

ระดับ .๐๕ (๖) อายุแตกต่างกัน พฤติกรรมการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของนิสิตโดยรวม และรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๗๙}

รังรักษ์ คำทองสุกการ ได้วิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาการจัดระบบสารสนเทศ เพื่อการบริหารโรงเรียนของกลุ่มโรงเรียนบางพลี ๕ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒” โดยพบผลการวิจัยว่า สภาพและปัญหาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียนของกลุ่มโรงเรียนบางพลี ๕ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒ พบว่า สภาพการจัดระบบสารสนเทศ ด้านการจัดเก็บข้อมูล การตรวจสอบและรวบรวมข้อมูล มีการจัดทำสารสนเทศเสนอผู้บริหาร เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจทั้งผู้บริหารโรงเรียน เจ้าหน้าที่สารสนเทศ และข้าราชการครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียน ให้ความเห็นตรงกัน คือ มีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบและรวบรวมข้อมูล มีการกำหนดขั้นตอนการประมวลผล และการวิเคราะห์ข้อมูลในโรงเรียน การจัดระบบการประมวลผล และการวิเคราะห์ข้อมูล ตามภารกิจ ๔ งานหลักของโรงเรียน เพื่อนำเสนอผู้บริหารในการบริหารโรงเรียน ด้วยเครื่องมือที่โรงเรียนจัดหาเองเป็นส่วนใหญ่ ปัญหาการจัดระบบสารสนเทศ ด้านการจัดเก็บข้อมูล และด้านการจัดเก็บสารสนเทศมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการตรวจสอบและรวบรวมข้อมูล ด้านการประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านการนำไปใช้ในการตัดสินใจ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ความต้องการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร โรงเรียนด้านการจัดเก็บข้อมูล ด้านการตรวจสอบ^{๘๐}

เจษฎา ภูมิศรีแก้ว ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนางานฝ่ายบริหารทรัพยากรโดยเทคโนโลยีสารสนเทศ วิทยาลัยเทคนิคร้อยเอ็ด อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด” โดยพบผลการวิจัยว่า ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศงานในฝ่ายบริหารทรัพยากร วิทยาลัยเทคนิคร้อยเอ็ด อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ก่อนการดำเนินการพัฒนาเป็นระบบสารสนเทศที่ทำด้วยมือ ซึ่งมีความล่าช้า ขาดความเที่ยงตรง มีความยุ่งยากในการจัดเก็บและการสืบค้นข้อมูล ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้ หลังจากได้ดำเนินการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศตามกระบวนการพัฒนาระบบทั้ง ๕ ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นการศึกษาระบบใช้กิจกรรมการประชุมหัวหน้าแผนกวิชา หัวหน้างานและเจ้าหน้าที่ ขั้นการวิเคราะห์ระบบใช้กิจกรรม การประชุมระดมความคิดกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ขั้นการออกแบบระบบ ขั้นการใช้ระบบ และขั้นการดูแลรักษาและตรวจสอบระบบใช้กิจกรรม การประชุมเชิง

^{๗๙}พัฒน์นรี อัฐวงศ์ และคณะ, “พฤติกรรมการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของนิสิต มจร.วช.แพร่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๔๔-๑๔๘.

^{๘๐}รังรักษ์ คำทองสุกการ, “สภาพและปัญหาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร โรงเรียนของกลุ่มโรงเรียนบางพลี ๕ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒”, **ปริญาญาคฤศาสน์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๑), หน้า ๑๖๐-๑๖๕.

ปฏิบัติ การของกลุ่มผู้ร่วมวิจัย โดยนำเครื่องคอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูปมาใช้ในการจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของฝ่ายบริหารทรัพยากร เป็นระบบสารสนเทศที่มีคุณภาพ มีความสะดวกรวดเร็วในการจัดเก็บและสืบค้นข้อมูล มีความถูกต้อง แม่นยำจากระบบตรวจสอบและประมวลผลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ มีฐานข้อมูลที่สามารถเก็บข้อมูลได้ครอบคลุมภาระงานที่รับผิดชอบ มีระบบการนำเสนอรายงานข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัยและสะดวกต่อการนำไปใช้^{๘๘๑}

สรุปได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศเพื่อการบริหาร มีผลการวิจัยโดยรวมเป็นการจัดระบบ การใช้บริการสารสนเทศ และการปรับปรุงและพัฒนาระบบสารสนเทศ ด้านการวางแผนจัดเก็บข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระบบสารสนเทศ ต้องมีการฝึกอบรมพัฒนาความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของแต่ละองค์กร ที่จะสามารถบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ได้อย่างไร

๒.๖.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

จากการศึกษาทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ที่มีนักวิชาการนักวิจัยได้จัดทำไว้แล้ว พบว่ามีผลงานวิจัยแตกต่างกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พระวินัย ขยธมโม (คัมภีรานนท์) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการระบบสารสนเทศเพื่อการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี เขต ๒” โดยพบผลการวิจัยว่า ๑) ระดับความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบ สารสนเทศในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๓.๔๔ โดยด้านการเก็บรักษาข้อมูล มีค่าเฉลี่ยมาก รองลงมาได้แก่ ด้านการปรับปรุงและพัฒนาาระบบสารสนเทศ ด้านการวางแผนจัดเก็บข้อมูล ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้านการตรวจสอบข้อมูล ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ๒) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบ สารสนเทศ เพื่อการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี เขต ๒ พบว่า ผู้บริหารควรมีการวิเคราะห์นโยบายการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ มีเจ้าหน้าที่ประสานงานเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และมีการตรวจสอบขั้นตอนในการเก็บรวบรวม ข้อมูลสารสนเทศเป็นประจำทุกภาคเรียน เพื่อความ

^{๘๘๑}เจษฎา ภูมิศรีแก้ว, “การพัฒนางานฝ่ายบริหารทรัพยากรโดยเทคโนโลยีสารสนเทศ”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : วิทยาลัยเทคนิคร้อยเอ็ด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๓๓-๑๓๘.

รวดเร็วในการตรวจสอบ และมีความพร้อมของสถานที่ในการเก็บรักษา ข้อมูลสารสนเทศด้วยระบบคอมพิวเตอร์ที่มีความทันสมัยในการค้นหาข้อมูลสารสนเทศ^{๘๒}

พระจริญ จิรสุโก ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๖ ด้าน คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า พบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นว่า เทศบาลเมืองบางกรวย มีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า มีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมากทุกด้าน ปัญหาในการบริหารงานพบว่า บุคลากรบางส่วนยังไม่ทราบข้อกำหนดหรือข้อบัญญัติต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารงานในแต่ละส่วนของเทศบาล บุคลากรบางส่วนยังเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม และบางส่วนยังเห็นแก่พวกพ้องของตนเอง การทำงานในบางเรื่องไม่ค่อยเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม บุคลากรบางส่วนปฏิบัติงานตามความรู้สึกของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผลงานที่ออกมา การจัดสรรงบประมาณของเทศบาล ไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ในเขตการปกครอง^{๘๓}

บุญเทียม เทพสุภรณ์กุล ได้วิจัยเรื่อง “สภาพปัญหาและความต้องการการใช้สื่อการสอนของครูโรงเรียนรวมสาวยุทธยาการ” ผลการวิจัยพบว่า สื่อการสอนที่ผู้บริหารและครู ใช้มากที่สุดคือ แผ่นโป่งใส สไลด์ และเอกสารประกอบการสอน เครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายภาพทึบแสง เทคนิควิธีใช้การสาธิต และศึกษานอกสถานที่ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สื่อการสอนของครู คือ ไม่มีงบประมาณ สื่อการสอนไม่เพียงพอ สภาพห้องเรียนไม่เหมาะสม ผู้สอนมีประสบการณ์น้อยในการใช้สื่อการสอน ผู้สอนไม่ให้ความสำคัญกับสื่อการสอนสื่อการสอน ที่ครูต้องการคือ แผ่นโป่งใส แถบวิดีโอ สไลด์ เอกสารประกอบการสอน เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องเล่นวิดีโอ ซดแปลงสัญญาณ

^{๘๒} พระวินัย ชยธมโม (คัมภีรานนท์), “การบริหารจัดการระบบสารสนเทศเพื่อการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี เขต ๒”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑๐-๑๑๕.

^{๘๓} พระจริญ จิรสุโก, “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองบางกรวย จังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๔๔-๑๔๕.

คอมพิวเตอร์เป็นสัญญาณวิดีโอ และเทคนิควิธีการสาธิต การบรรยาย การอภิปราย และศึกษานอกสถานที่^{๔๔}

ธัญญานัญญ บัญพิละ ได้วิจัยเรื่อง “สภาพ ปัญหา และความต้องการการใช้สื่อการสอนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๕ จังหวัดลพบุรี” ผลการวิจัยพบว่า สื่อประเภทวัสดุการสอน ได้แก่ ตำรา ของจริง หนังสือพิมพ์ ภาพวาด การ์ตูนและแผนภูมิ สื่อประเภทอุปกรณ์การสอน ได้แก่ กระดานดำ ป้ายนิเทศ เครื่องโรเนียว กระดานขาว เครื่องพิมพ์ดีด สื่อประเภทวิธีสอน ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ การบรรยาย การสาธิตและเกมสื่อประเภทอื่นๆ ได้แก่ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา และห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ดังนั้นครูผู้สอนจึงมีความต้องการสื่อดังกล่าวมากเช่นกัน การใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนจะใช้เป็นบางครั้ง และพบปัญหาในการใช้สื่อการสอนคือ ขาดแคลนงบประมาณในการจัดหาจัดซื้อ ครูผู้สอนไม่มีเวลาให้ในการผลิตสื่อการสอน ขาดครุภัณฑ์ในการจัดเก็บสื่อการสอนเช่น ตู้ ชั้นวาง ครูผู้สอนไม่ได้รับการอบรมในเรื่อง การใช้และผลิตสื่อการสอน^{๔๕}

ประกาศรี ศรีโน ได้วิจัยเรื่อง “การใช้บริการอินเทอร์เน็ตของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อการค้นคว้า” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการใช้บริการอินเทอร์เน็ต เพื่อการศึกษาค้นคว้าของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในแต่ละกลุ่มสาขาวิชา และศึกษาสาเหตุที่นักศึกษาใช้บริการอินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาบ่อย รวมทั้งนำเสนอแนวทางในการพัฒนาการให้บริการอินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษามากขึ้น ผลการวิจัย โดยการวิเคราะห์ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า สมมติฐานการวิจัยได้รับการยอมรับนั่นคือ นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาในกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ใช้บริการอินเทอร์เน็ตในการศึกษาค้นคว้าน้อยกว่ากลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ส่วนสาเหตุที่สำคัญที่นักศึกษาใช้บริการอินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาค้นคว้าน้อย ได้แก่ ปัญหาความไม่เชี่ยวชาญในภาษาต่างประเทศ ความจำกัดของระดับความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ ช่วงเวลาที่

^{๔๔}บุญเทียม เทพสุรณกุล, “สภาพ ปัญหา และความต้องการใช้สื่อการสอนของครู-อาจารย์โรงเรียนรวมสายวิทยาการ”, *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๙-๑๐.

^{๔๕}ธัญญานัญญ บัญพิละ, “สภาพปัญหา และความต้องการใช้สื่อการสอนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๕ จังหวัดลพบุรี”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๘๙-๙๐.

ให้บริการอินเทอร์เน็ตมีน้อย ข้อมูลบางอย่างดาวน์โหลดไม่ได้หรือใช้เวลาดาวน์โหลดน้อย แหล่งข้อมูลในอินเทอร์เน็ตไม่น่าเชื่อถือ และนักศึกษาไม่เห็นความสำคัญของการใช้อินเทอร์เน็ต^{๘๖}

สรุปได้ว่า งานวิจัยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ มีผลการวิจัยโดยรวมเป็นการที่ผู้บริหาร คือ พระสังฆาธิการผู้ทำหน้าที่บริหาร และปฏิบัติกิจการคณะสงฆ์นั้น พระสังฆาธิการในทุกระดับ ต้องช่วยกันขับเคลื่อนกิจการงานคณะสงฆ์ และประสานสัมพันธ์กันอย่างมีระบบระเบียบ มีความเคารพให้เกียรติกัน มีความสมัครสมานสามัคคีแก่กัน ควรมีการกระจายอำนาจหน้าที่กระจายการปฏิบัติงานอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่อย่างเหมาะสม ประกอบกับการทำงานอย่างมีระบบเป็นแนวทางเดียวกันและมีเครือข่ายรวมมือกัน โดยการใช้ความรู้ความสามารถของบุคลากรให้เต็มศักยภาพ ย่อมจะบังเกิดความเจริญรุ่งเรืองมั่นคงยั่งยืนแก่คณะสงฆ์และพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้สารสนเทศการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์แนวคิดหลักของนักวิชาการ สามารถสรุปได้ตารางที่ ๒.๑๕

^{๘๖} ประภาสรี ศรีโน, “การใช้บริการอินเทอร์เน็ตของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อการค้นคว้า”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑), หน้า ๑๐๑-๑๐๔.

ตารางที่ ๒.๑๕ แสดงการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๑	หลักธรรมสำหรับพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ ในสังคมปัจจุบัน	พระอภัย อภิชาติ, (ชูขุนทด), (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๖	ปริมาณ/คุณภาพ	พฤติกรรมของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นบุคคลใดหรือนับถือศาสนาใดก็ตาม การกระทำย่อมส่งผลให้เป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วก็อยู่ที่การกระทำเป็นสำคัญ
๒	การศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนา ของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	กลุ่มงานคุ้มครองจริยธรรมสำนัก งานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, (ข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ)	๒๕๕๕	ปริมาณ	พฤติกรรมตามข้อบังคับว่าด้วยจรรยาข้าราชการ ความซื่อสัตย์สุจริตและความรับผิดชอบ มีค่ามากที่สุด การมุ่งผล สัมฤทธิ์ของงานมีค่าน้อยที่สุด
๓	ศึกษาพฤติกรรมการอ่านของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช	ชานนท์ วงศ์นวล, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๒	ปริมาณ	นิสิตส่วนใหญ่จะเลือกอ่านหนังสือพิมพ์เป็นหลัก เหตุผลที่ต้องการอ่านคือต้องการรู้เท่าทันโลกและแสวงหาคำตอบในสิ่งที่ตนเองสนใจ กล่าวคือสนใจเรื่องที่กำลังเป็นข่าวหรือคนในสังคมติดตาม ส่งผลต่อการอ่านของตนคือการเข้าไปอ่านเพื่อต้องการรู้และเพื่อต้องการสนทนากับคนอื่นด้วย

ตารางที่ ๒.๑๕ (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภท งานวิจัย	ผลการวิจัย
๔	พฤติกรรมการใช้บริการอินเทอร์เน็ตของเยาวชน	เจณิภา คงอิม, (วิทยาลัยราชพฤกษ์)	๒๕๕๒	ปริมาณ	สถานภาพของเยาวชน มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕
๕	ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยะลา	กุลนิดา สายนัย, (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี)	๒๕๕๒	ปริมาณ	ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารไม่ต่างกัน แต่เจตคติเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารต่างกัน มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑
๖	พฤติกรรมการบริโภคสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัย ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ปีการศึกษา ๒๕๕๐	ยุพา แสงทอง, (มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง)	๒๕๕๑	ปริมาณ	การส่งเสริมการบริโภคสื่อของมหาวิทยาลัย อยู่ในระดับมากทุกด้าน จำแนกตามประเภทนักศึกษา ศูนย์ให้การศึกษาพบว่า ไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบตามระดับการศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ตารางที่ ๒.๑๕ (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภท งานวิจัย	ผลการวิจัย
๗	พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง จังหวัดพัทลุง	ชณุตพร เจ้ยชุม, กานดา จันทรแย้ม, (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์)	๒๕๕๖	ปริมาณ/ คุณภาพ	ระดับพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในระดับมากที่สุด โดยด้านประโยชน์ที่ได้รับมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านเครื่องมือที่ใช้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด
๘	การศึกษาความสามารถและความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูศึกษานอกระบบ	บุญรอด แสงสว่าง, (สำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย จังหวัดชัยภูมิ)	๒๕๕๕	ปริมาณ	ครูมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการติดต่อสื่อสารและการสืบค้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเตรียมสื่อการเรียนรู้หรือช่วยในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด
๙	พฤติกรรมการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของนิสิต มจร.วข. แพร่	พัฒน์นรี อัฐวงศ์ และคณะ, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย)	๒๕๕๒	ปริมาณ/ คุณภาพ	พฤติกรรมการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของนิสิตโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ตารางที่ ๒.๑๕ (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภท งานวิจัย	ผลการวิจัย
๑๐	สภาพและปัญหาการจัดระบบ สารสนเทศเพื่อการบริหารโรง เรียนของกลุ่มโรงเรียนบางพลี ๕ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรปราการเขต ๒	รังรักษ์ คำทองสุกการ, (มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี)	๒๕๕๑	คุณภาพ	การจัดเก็บข้อมูล การตรวจสอบและรวบรวมข้อมูล มีการจัดทำสารสนเทศเสนอผู้บริหาร เพื่อนำไปใช้ใน การตัดสินใจทั้งผู้บริหารโรงเรียน เจ้าหน้าที่ สารสนเทศ และข้าราชการครูที่ปฏิบัติการสอนใน โรงเรียน ให้ความเห็นตรงกัน
๑๑	การพัฒนางานฝ่ายบริหารทรัพยากร โดยเทคโนโลยีสารสนเทศ วิทยาลัยเทคนิคร้อยเอ็ด อำเภอ เมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด	เจษฎา ภูมิศรีแก้ว, (วิทยาลัยเทคนิคร้อยเอ็ด)	๒๕๕๑	คุณภาพ	ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศงานในฝ่ายบริหาร ทรัพยากร ได้ดำเนินการพัฒนาระบบเทคโนโลยี สารสนเทศของฝ่ายบริหารทรัพยากรเป็นระบบ สารสนเทศที่มีคุณภาพ มีความสะดวกรวดเร็วในการ จัดเก็บและสืบค้นข้อมูล มีความถูกต้อง แม่นยำ จาก ระบบตรวจสอบและประมวลผลโดยเครื่อง คอมพิวเตอร์ มีฐานข้อมูลที่สามารถเก็บข้อมูลได้

ตารางที่ ๒.๑๕ (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภท งานวิจัย	ผลการวิจัย
๑๒	การบริหารจัดการระบบสารสนเทศเพื่อ การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปทุมธานี เขต ๒	พระวินัย ชยธมโม,(คัมภีรานนท์) ,(มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย)	๒๕๕๕	ปริมาณ	การบริหารจัดการระบบสารสนเทศในภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๓.๔๔ โดยด้านการเก็บรักษาข้อมูล มีค่าเฉลี่ยมาก รองลงมาได้แก่ ด้านการปรับปรุงและพัฒนา ระบบสารสนเทศ
๑๓	การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ของเทศบาลเมืองบางกรวย จังหวัด นนทบุรี	พระจริญ จิรสุมโ, (มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๒	ปริมาณ/ คุณภาพ	การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายละเอียดแต่ละด้านพบว่า มีการบริหารงาน ตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมากทุกด้าน
๑๔	สภาพปัญหาและความต้องการใช้สื่อ การสอนของครู-อาจารย์โรงเรียนรวม สายวิทยาการ	บุญเทียม เทพสุภรณ์กุล, (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)	๒๕๔๕	ปริมาณ	สื่อการสอนที่ผู้บริหาร และครู ใช้มากที่สุดคือ แผ่นโปร่งใส สไลด์ และเอกสารประกอบการ สอน เครื่องฉายเอกสาร เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายภาพทาบ แสง เทคนิควิธีใช้การสาธิต และนอกสถานที่

ตารางที่ ๒.๑๕ (ต่อ)

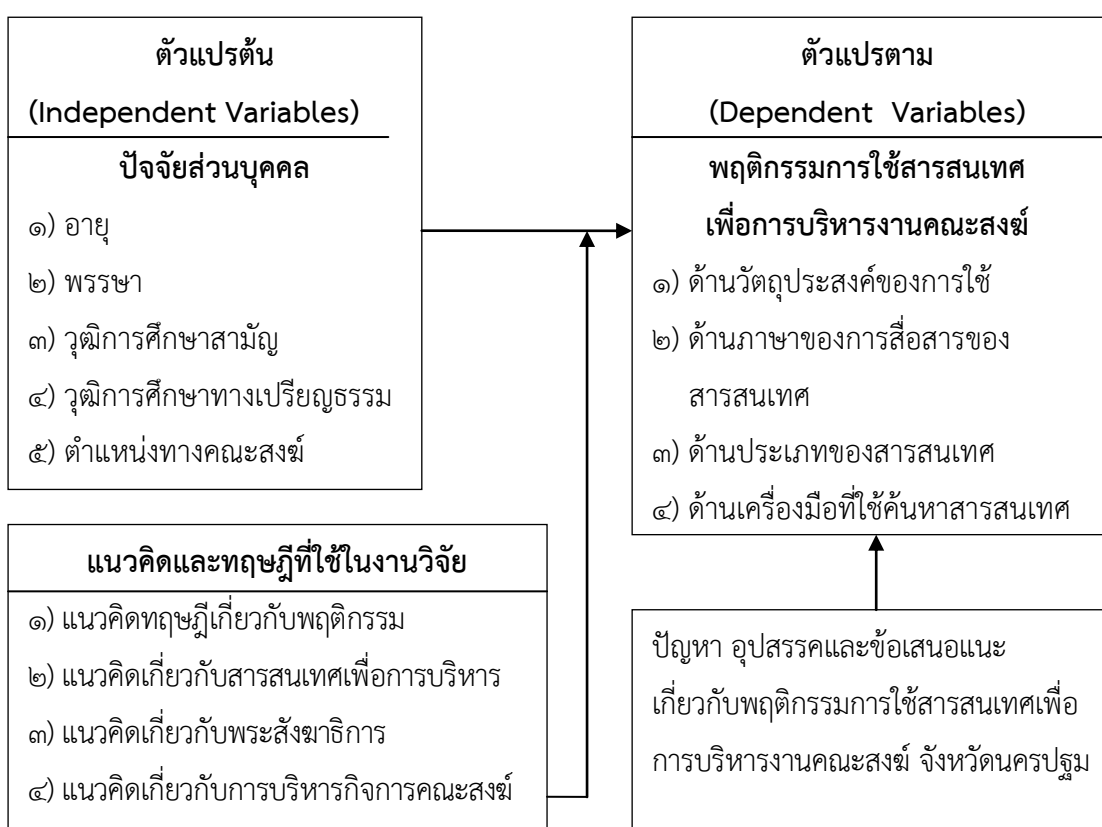
ลำดับ	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภท งานวิจัย	ผลการวิจัย
๑๕	สภาพ ปัญหา และความต้องการใช้สื่อ การสอนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต ๕ จังหวัดลพบุรี	ธัญญานันท์ บุญพิละ, (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)	๒๕๕๙	คุณภาพ	การใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนจะใช้เป็น บางครั้ง และพบปัญหาในการใช้สื่อการสอนคือ ขาดแคลนงบประมาณในการจัดหาจัดซื้อ ครูผู้สอนไม่มีเวลาในการผลิตสื่อการสอน ขาด ครุภัณฑ์ในการจัดเก็บสื่อการสอน
๑๖	การใช้บริการอินเทอร์เน็ตของศูนย์ เทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อการค้นคว้า	ประภาศรี ศรีโน, (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)	๒๕๕๑	ปริมาณ/ คุณภาพ	นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาในกลุ่มสาขาวิชา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ใช้บริการ อินเทอร์เน็ตในการศึกษาค้นคว้าน้อยกว่ากลุ่ม สาขาวิชาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและกลุ่ม สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการใช้สารสนเทศเพื่อการบริหารงานคณะสงฆ์ จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วย ตัวแปรต้น (Independent Variables) ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ซึ่งนำมากำหนดเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ของตัวแปร คือ

๒.๗.๑ ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสังฆาธิการใน จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และ ตำแหน่งทางคณะสงฆ์

๒.๗.๒ ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ พฤติกรรมการใช้สารสนเทศเพื่อการบริหารงานคณะสงฆ์ จังหวัดนครปฐม ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านวัตถุประสงค์ของการใช้ ๒) ด้านภาษาของการสื่อสารของสารสนเทศ ๓) ด้านประเภทของสารสนเทศ ๔) ด้านเครื่องมือที่ใช้ค้นหาสารสนเทศ

แผนภาพที่ ๒.๒ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)